

Raport național

privind măsurile întreprinse pentru punerea în aplicare a Convenției și Recomandărilor asupra luptei împotriva discriminării în domeniul educației (1960)

A opta Consultare cu privire la aplicarea Convenției și
Recomandărilor (2006 - 2011)

București, septembrie, 2012
Institutul de Științe ale Educației

Introducere

Acest raport a fost realizat la solicitarea Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și a Comisiei Naționale pentru UNESCO.

Raportul urmărește să evidențieze măsurile întreprinse de țara noastră pentru punerea în aplicare a Convenției și Recomandărilor asupra luptei împotriva discriminării în domeniul educației, adoptate de UNESCO în 1960. Raportul este elaborat în contextul celei de-a opta consultări cu privire la aplicarea Convenției și Recomandărilor în perioada 2006 – 2011, acest interval de timp fiind avut în vedere în documentare și în elaborarea conținutului.

Structura raportului a fost recomandată de UNESCO și este comună tuturor statelor membre care pregătesc rapoarte similare.

I. Date cu privire la măsurile legislative, judiciare și administrative sau de altă natură luate de stat, la nivel național

I.1. Ratificări ale Convenției privind lupta împotriva discriminării în domeniul educației și ale Protocolului

România a ratificat următoarele documente internaționale:

- **Convenția UNESCO privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului** ratificată prin Decretul nr. 149 din 20 aprilie 1964, publicat în *Buletinul Oficial al Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România*, nr. 5 din 20 aprilie 1964. După ratificare nu au apărut modificări.
- **Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale** ratificat la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212, publicat în *Buletinul Oficial al României*, partea I, nr. 146 din 20 noiembrie 1974.
- **Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice** ratificat la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212, publicat în *Buletinul Oficial al României*, partea I, nr. 146 din 20 noiembrie 1974.

- **Convenția cu privire la drepturile copilului** ratificată prin Legea nr. 18/1990 publicată în *Monitorul Oficial al României*, partea I, nr. 109 din 28 septembrie 1990 și republicată în *Monitorul Oficial al României*, partea I, nr. 314 din 13 iunie 2001.
- **Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei** ratificată prin Decretul nr. 342, publicat în *Buletinul Oficial al României*, partea I, nr. 94 din 28 noiembrie 1981.
- **Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale** și a protocoalelor adiționale la aceasta convenție din 4 noiembrie 1950 ratificată prin Legea nr. 30/1994, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 135 din 31 mai 1994.
- **Protocolul nr.1 la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale** ratificat prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 35 din 31 mai 1994.
- **Protocolul nr. 12 la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale** ratificat prin legea nr. 103 din 24 aprilie 2006, publicat în *Monitorul Oficial* nr. 375 din 2 mai 2006.
- **Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale** ratificată prin Legea nr. 33 din 29 aprilie 1995, publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 82 din 4 mai 1995.

I.2. Implementarea Convenției și Recomandărilor, precum și a Protocolului la nivelul sistemului juridic național

I.2.1. Ratificarea și implementarea Convenției și a Protocolului în Constituție, în alte texte legislative sau prin alte dispoziții naționale.

Convenția este ratificată și direct aplicabilă prin:

- **Constituția României, 2003** prin: Capitolul II - Drepturile și libertățile fundamentale art. 29 Libertatea conștiinței Al. (6), art. 30 Libertatea de exprimare al. (7), art. 32 Dreptul la învățătură al. (1) - (7)
- **Legea educației naționale 1/2011** prin toate articolele sale;
- **Ordonanța de Guvern nr. 137/2000** actualizată privind *prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare*, republicată în *Monitorul Oficial* nr. 99 din 8.02.2007; act normativ cunoscut și sub denumirea de legea discriminării, în Capitolul II - Dispoziții speciale, Secțiunea a III-a, Accesul la educație, art. 11 Al. (1) - (6), art. 1, al. 2, lit. d (vii), lit. e (v, vi), art. 3, lit. d, art. 6, lit. d, Secțiunea a VI-a, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării art. 16 – 25;
- **Legea 272/ 2004** privind *protecția și promovarea drepturilor copilului*, publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I nr. 557 din 23/06/2004, în art. 6 și 7, în Capitolul II - Secțiunea 4 Educație, activități recreative și culturale, art.47 și 48;

- **Legea 202/2002** privind *egalitatea de șanse între femei și bărbați* publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 301 din 8.05.2002, în art. 14 și 15 care vizează egalitatea de șanse și tratament în ceea ce privește accesul la educație;
- **Legea nr. 116/2002** privind *prevenirea și combaterea marginalizării sociale* publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 193 din 21.03.2002, în Secțiunea a 4-a Accesul la educație, art. 19 - 22;
- **Legea nr. 489/2006** privind *libertatea religioasă și regimul general al cultelor* publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 11 din 08.01.2007, în Secțiunea 5 – Învățământul organizat de culte prin toate articolele sale, în art. 2, al. 1 și art. 3;
- **Legea nr. 122/2006** privind *azilul în România*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 428 din 18/05/2006, în art. 8 Nediscriminarea copilului, art. 17 Drepturi, al.1 (p), al. 4 și art. 18 Accesul la educație al solicitanților de azil minori.

I.2.2. Referințe, date și puncte principale ale legislației sau ale reglementărilor naționale adoptate pentru punerea în aplicare a Convenției sau Recomandării. Posibilitatea invocării prevederilor Convenției și urmărirea aplicării acestora în fața instanțelor și autorităților administrative

Convenția este ratificată și direct aplicabilă prin:

- **Constituția României**, 2003 prin următoarele:
 - dreptul părinților de a-i educa pe copiii lor potrivit propriilor convingeri (art. 29, al.6);
 - interzicerea incitarea la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență public (art. 30, al.7)
 - dreptul la învățatură prin învățământul general obligatoriu și gratuit pentru toți copiii (art. 32, al.1, al.4), dreptul minorităților naționale de a învăța limba lor maternă (art. 32, al.3), și dreptul la libertatea religioasă (art. 32, al.7).
- **Legea educației naționale 1/2011** care asigură drepturi egale de acces la toate nivelurile și formele de învățământ tuturor cetățenilor României, ai UE, ai statelor aparținând Spațiului Economic European și ai Confederației Elvețiene fără nicio formă de discriminare.
- **Ordonanța de Guvern din 2000** actualizată *privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare*, republicată în Monitorul Oficial nr. 99 din 8.02.2007; act normativ cunoscut și sub denumirea de legea discriminării care consideră drept contravenție următoarele:
 - refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la sistemul de educație de stat sau privat, la orice formă, grad și nivel, din cauza apartenenței acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză (art. 11, al.1),

- solicitarea unor declarații doveditoare ale apartenenței acelei persoane sau celui grup la o anumită etnie, care să condiționeze accesul unei persoane sau unui grup de persoane la educație în limba maternă. Excepție face situația în care în învățământul liceal și universitar candidații concurează pe locuri special acordate pentru o anumită minoritate și se impune dovedirea, printr-un act din partea unei organizații legal constituite a minorității respective, a apartenenței la această minoritate (art. 11, al.3);
 - orice îngrădiri pe criterii de apartenență la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată în procesul de înființare și de acreditare a instituțiilor de învățământ înființate în cadrul legislativ în vigoare (art. 11, al.6);
 - aplicarea principiului egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării prin exercitarea dreptului la educație și la pregătire profesională (art. 1, al. 2, lit. e (v)), a dreptului la libertatea de gândire, conștiință și religie (art. 1, al. 2, lit. d (vii))
 - aplicarea dispozițiilor prezentei ordonanțe tuturor persoanelor fizice sau juridice, publice sau private, precum și instituțiilor publice cu atribuții în ceea ce privește sistemul educațional (art. 3, lit. d);
 - constituirea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării care este autoritatea de stat în domeniul discriminării, autonomă, cu personalitate juridică (art. 16, 22, 23, 24, 25) și stabilirea atribuțiilor acestuia (art. 18, 19, 20, 21).
- **Legea 272/ 2004** privind *protecția și promovarea drepturilor copilului*, care garantează:
 - respectarea drepturilor copilului conform principiilor: respectării și promovării cu prioritate a interesului superior al copilului, al egalității șanselor și nediscriminării și cel al asigurării stabilității și continuității în îngrijirea, creșterea și educarea copilului, ținând cont de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică, în cazul luării unei măsuri de protecție (art. 6, lit. a, b, i);
 - aceleași drepturi tuturor copiilor fără nici o discriminare, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de naționalitate, apartenența etnică sau origine socială, de situația materială, de gradul și tipul unei deficiențe, de statutul la naștere sau de statutul dobândit, de dificultățile de formare și dezvoltare sau de alt gen ale copilului, ale părinților ori ale altor reprezentanți legali sau de orice altă distincție (art. 7);
 - dreptul copilului de a primi o educație care să îi permită dezvoltarea, în condiții nediscriminatorii, a aptitudinilor și personalității sale (art. 47, al. 1);
 - dreptul părinților de a alege felul educației care urmează să fie dată copiilor, aceștia având obligația de a înscrie copilul la școală și de a asigura frecvența cu regularitate de către acesta a cursurilor școlare (art. 47, al. 2);
 - prin stabilirea atribuțiilor Ministerului Educației și Cercetării, ca organ de specialitate al administrației publice centrale, precum și ale inspectoratelor școlare și unităților de învățământ, facilitarea accesului la educația preșcolară și asigurarea învățământului general obligatoriu și gratuit pentru toți copiii (art. 48, al. 1, lit. a)

- dreptul copilului de a fi tratat cu respect în cadrul procesului instructiv-educativ, de către cadrele didactice, de a fi informat asupra drepturilor sale, precum și asupra modalităților de exercitare a acestora (art. 48, al. 2).
- **Legea nr. 116/2002** privind *prevenirea și combaterea marginalizării sociale*:
 - susține financiar persoanele de vârstă școlară care fac parte din familii care au dreptul la venitul minim garantat și au 2 sau mai mulți copii și s-au înscris în învățământul obligatoriu, prin acordarea burselor de școlarizare (art. 19, al. 1 - 4);
 - atribuie Ministerului Educației rolul de a elabora și aplica programe teritoriale pentru alfabetizarea adulților (art. 20, al. 1), precum și pe cel de a asigura accesul gratuit în tabere de odihnă sau de instruire pentru beneficiarii burselor de școlarizare și ai burselor pentru continuarea studiilor, care au obținut rezultate deosebite în procesul de învățământ (art. 22);
 - reglementează modul în care sunt acordate bursele pentru continuarea studiilor (art. 21, al. 1 - 3).
- **Legea nr. 489/2006** privind *libertatea religioasă și regimul general al cultelor* garantează:
 - dreptul oricărei persoane de a avea sau de a adopta o religie, de a și-o manifesta în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin practicile și ritualurile specifice cultului, inclusiv prin educație religioasă, precum și libertatea de a-și păstra sau schimba credința religioasă (art. 2, al. 1);
 - dreptul exclusiv al părinților/tutorilor de a opta pentru educația religioasă a copiilor minori, conform propriilor convingeri (art. 3, al. 1);
 - dreptul copilului care a împlinit 16 ani de a-și schimba religia (art. 3, al. 2);
 - dreptul cultelor de a asigura predarea religiei în învățământul de stat sau particular, de a numi personalul didactic ce predă religia în școlile de stat sau, în cazul unor abateri grave, de a retrage acordul acestuia (art. 32, al. 1 - 3);
 - dreptul elevilor de a face dovada studierii religiei proprii cu atestat din partea cultului căruia îi aparțin, în situația în care conducerea școlii nu poate asigura profesori de religie aparținând cultului din care fac parte aceștia (art. 32, al. 4);
 - dreptul cultelor de a înființa și administra unități de învățământ pentru pregătirea profesorilor de religie, precum și de a își stabili forma, nivelul, numărul și planul de școlarizare pentru instituțiile de învățământ proprii (art. 33, al. 1, 2);
 - dreptul cultelor de a elabora planurile și programele de învățământ pentru învățământul teologic preuniversitar și programele pentru predarea religiei, precum și dreptul de a aproba planurile și programele de învățământ pentru învățământul superior (art. 34, al. 1, 2);
 - dreptul copiilor din centrele de plasament organizate de instituțiile publice, particulare sau aparținând cultelor, de a beneficia de educație religioasă conform apartenenței lor religioase (art. 36, al. 1);

- dreptul cultelor recunoscute de a înființa și administra forme de învățământ confesional de toate nivelurile, profilurile și specializările care va fi susținut financiar de către stat (art. 39, al. 1, 3);
- dreptul elevilor sau studenților de a se înscrie în învățământul confesional, indiferent de religie sau confesiune, garantându-se libertatea educației religioase a acestora, corespunzătoare propriei religii sau confesiuni (art. 39, al 5).
- **Legea nr. 122/2006** privind *azilul în România* asigură:
 - interesul superior al copilului în luarea tuturor deciziilor cu privire la minori (art. 8);
 - dreptul solicitanților de azil minori de a avea acces la învățământul școlar obligatoriu în aceleași condiții ca și minorii cetățeni români (art. 17, al. 1, lit. p);
 - accesul la educație al solicitanților de azil minori (art. 18).
- **Legea 202/2002** *privind egalitatea de șanse între femei și bărbați* publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 301 din 8.05.2002, care:
 - interzice orice formă de discriminare după criteriul de sex în ceea ce privește accesul femeilor și bărbaților la toate nivelurile de instruire și formare profesională, la perfecționare și, în general, la educația continuă (art. 14, al. 1);
 - asigură egalitatea de șanse și tratament între femei și bărbați în cadrul instituțiilor de învățământ publice și private (art. 14, al. 2 și 3);
 - atribuie Ministerului Educației rolul de a asigura instruirea și educarea în spiritul egalității de șanse între sexe.

I.2.3. Legislația educației prin care este interzisă discriminarea și care promovează egalitatea de șanse în educație (rezumate ale principalelor texte constituționale, legislative sau alte informații relevante, care să stabilească măsuri și sancțiuni cu privire la drepturile prevăzute în Convenție sau Recomandare)

Promovarea egalității de șanse în educație

- **Legea educației naționale 1/2011** interzice discriminarea și promovează egalitatea de șanse în educație prin numeroase articole ale sale:
 - asigură drepturi egale de acces la toate nivelurile și formele de învățământ fără nicio formă de discriminare tuturor cetățenilor României (art.2, al.4), cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, ai statelor aparținând Spațiului Economic European și ai Confederației Elvețiene (art.2, al.5, art.142, al.4) minorilor care solicită sau au dobândit o formă de protecție în România, minorilor străini și minorilor apatrizi a căror ședere pe teritoriul României este oficial recunoscută conform legii (art.2, al.6), tuturor persoanelor cu cerințe educaționale speciale (art.12, al.6, art.25. al.3);

- garantează educația bazată pe principiul echității, garantării identității culturale, recunoașterii și garantării drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale, dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase, principiul asigurării egalității de șanse, principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice, principiul incluziunii sociale, principiul organizării învățământului confesional potrivit cerințelor specifice fiecărui cult recunoscut (art.3);
- asigură educarea în spiritul demnității, toleranței și respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, cultivarea sensibilității față de problematica umană, față de valorile moral-civice și a respectului pentru natura și mediul înconjurător natural, social și cultural (art.4);
- interzice activitățile care încalcă normele de moralitate și orice activități care pot pune în pericol sănătatea și integritatea fizică sau psihică a copiilor și a tinerilor, respectiv a personalului didactic, didactic auxiliar și nedidactic, precum și activitățile de natură politică și prozelitismul religios (art.7);
- proiectează, fundamentează și aplică strategiile naționale în domeniul educației, cu consultarea asociațiilor reprezentative ale profesorilor, structurilor asociative reprezentative ale părinților, Consiliului Național al Rectorilor, structurilor asociative ale universităților și școlilor de stat, particulare și confesionale, Consiliului Minorităților Naționale, sindicatelor reprezentative din învățământ, asociațiilor reprezentative ale elevilor, asociațiilor reprezentative ale studenților, autorităților administrației publice, mediului de afaceri și organizațiilor neguvernamentale finanțatoare care susțin programe educative/federații ale furnizorilor de servicii sociale (art.14, al.1);
- asigură tuturor copiilor dreptul constituțional de a participa la ora de religie, conform confesiunii proprii (art.18, al.1) sau permite nefrecventarea orei de Religie (art.18, al.2);
- garantează dreptul la educație diferențiată, pe baza pluralismului educațional, în acord cu particularitățile de vârstă și individuale (art.21, al.3) precum și organizarea de programe educaționale de tip „A doua șansă”, în vederea promovării învățământului primar pentru persoanele care depășesc cu 4 ani vârsta corespunzătoare clasei și care, din diferite motive, nu au absolvit acest nivel de învățământ până la vârsta de 14 ani (art.29, al.4);
- asigură dreptul minorităților naționale de a studia în limba maternă, la toate nivelurile, tipurile și formele de învățământ preuniversitar (art.45, art.46);
- oferă condiții specifice și asistență pentru persoanele cu cerințe educaționale speciale sau alte tipuri de cerințe educaționale în funcție de tipul și gradul de deficiență (art.48-56. Art.72, al.2);
- sprijină copiii și tinerii capabili de performanțe înalte și le asigură resurse umane, curriculare, informaționale, materiale și financiare și programe educative care le respectă particularitățile de învățare și de orientare a performanței (art.57);

- susține financiar și coordonează educațional alternativele educaționale (art.59, art.64, al.7), și învățământul particular și confesional acreditat (art.60, art.64, al.8, 9);
 - încurajează frecventarea școlii prin oferirea de burse de studiu și de burse de ajutor social atât pentru elevii români, etnici români cu domiciliul stabil în străinătate, cursanții străini din învățământul preuniversitar românesc (art.82, art.111, al.1c);
 - subvenționează toate costurile frecventării liceului pentru elevii provenind din mediul rural sau din grupuri socioeconomice dezavantajate, precum și pentru cei care frecventează școlile profesionale (art.85, al.2);
 - cuprinde în structura inspectoratelor școlare și inspectori școlari pentru problemele copiilor și tinerilor proveniți din medii socioeconomice dezavantajate (art.95, al.5), de asemenea, în cazul unităților de învățământ cu predare integrală în limbile minorităților naționale, directorul are obligația cunoașterii limbii respective (art.97, al.1);
 - asigură finanțarea unor programe naționale de protecție socială (art.111, al.1g);
 - garantează și în învățământul superior nediscriminarea pe criterii de vârstă, etnie, sex, origine socială, orientare politică sau religioasă, orientare sexuală sau alte tipuri de discriminare, cu excepția măsurilor afirmative prevăzute de lege (art.118, al.2) precum și facilități pentru studenții cu dizabilități fizice (art.118, al.3, art. 202, al.1);
 - asigură și pentru învățământul superior finanțarea și organizarea acestuia în limba maternă (art.135, art. 161);
 - asigură și promovează universitatea centrată pe student (cap. X);
 - acordă un număr de locuri bugetate în învățământul superior candidaților proveniți din medii cu risc socioeconomic ridicat sau marginalizate din punct de vedere social — romi, absolvenți ai liceelor din mediul rural sau din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori (art.205, al.6);
 - garantează participarea fără nicio discriminare la concurs pentru un post didactic sau de cercetare (art.294, al.2).
- **Ordonanța de Guvern din 2000** actualizată *privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare*, republicată în Monitorul Oficial nr. 99 din 8.02.2007; act normativ cunoscut și sub denumirea de legea discriminării care consideră drept contravenție următoarele:
 - refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la sistemul de educație de stat sau privat, la orice formă, grad și nivel, din cauza apartenenței acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză (art. 11, al.1),
 - solicitarea unor declarații doveditoare ale apartenenței acelei persoane sau acelui grup la o anumită etnie, care să condiționeze accesul unei persoane sau unui grup de persoane la educație în limba maternă. Excepție face situația în care în învățământul liceal și universitar

candidații concurează pe locuri special acordate pentru o anumită minoritate și se impune dovedirea, printr-un act din partea unei organizații legal constituite a minorității respective, a apartenenței la această minoritate (art. 11, al.3);

- orice îngrădiri pe criterii de apartenență la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată în procesul de înființare și de acreditare a instituțiilor de învățământ înființate în cadrul legislativ în vigoare (art. 11, al.6);
 - aplicarea principiului egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării prin exercitarea dreptului la educație și la pregătire profesională (art. 1, al. 2, lit. e (v)), a dreptului la libertatea de gândire, conștiință și religie (art. 1, al. 2, lit. d (vii))
 - aplicarea dispozițiilor prezentei ordonanțe tuturor persoanelor fizice sau juridice, publice sau private, precum și instituțiilor publice cu atribuții în ceea ce privește sistemul educațional (art. 3, lit. d);
 - constituirea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării care este autoritatea de stat în domeniul discriminării, autonomă, cu personalitate juridică (art. 16, 22, 23, 24, 25) și stabilirea atribuțiilor acestuia (art. 18, 19, 20, 21).
- **Legea 272/ 2004** privind *protecția și promovarea drepturilor copilului*, care garantează:
 - respectarea drepturilor copilului conform principiilor: respectării și promovării cu prioritate a interesului superior al copilului, al egalității șanselor și nediscriminării și cel al asigurării stabilității și continuității în îngrijirea, creșterea și educarea copilului, ținând cont de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică, în cazul luării unei măsuri de protecție (art. 6, lit. a, b, i);
 - aceleași drepturi tuturor copiilor fără nici o discriminare, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de naționalitate, apartenența etnică sau origine socială, de situația materială, de gradul și tipul unei deficiențe, de statutul la naștere sau de statutul dobândit, de dificultățile de formare și dezvoltare sau de alt gen ale copilului, ale părinților ori ale altor reprezentanți legali sau de orice altă distincție (art. 7);
 - dreptul copilului de a primi o educație care să îi permită dezvoltarea, în condiții nediscriminatorii, a aptitudinilor și personalității sale (art. 47, al. 1);
 - dreptul părinților de a alege felul educației care urmează să fie dată copiilor, aceștia având obligația de a înscrie copilul la școală și de a asigura frecventarea cu regularitate de către acesta a cursurilor școlare (art. 47, al. 2);
 - prin stabilirea atribuțiilor Ministerului Educației și Cercetării, ca organ de specialitate al administrației publice centrale, precum și ale inspectoratelor școlare și unităților de învățământ, facilitarea accesului la educația preșcolară și asigurarea învățământului general obligatoriu și gratuit pentru toți copiii (art. 48, al. 1, lit. a)
 - dreptul copilului de a fi tratat cu respect în cadrul procesului instructiv-educativ, de către cadrele didactice, de a fi informat asupra drepturilor sale, precum și asupra modalităților de exercitare a acestora (art. 48, al. 2).

- **Legea nr. 116/2002** privind *prevenirea și combaterea marginalizării sociale*:
 - susține financiar persoanele de vârstă școlară care fac parte din familii care au dreptul la venitul minim garantat și au 2 sau mai mulți copii și s-au înscris în învățământul obligatoriu, prin acordarea burselor de școlarizare (art. 19, al. 1 - 4);
 - atribuie Ministerului Educației rolul de a elabora și aplica programe teritoriale pentru alfabetizarea adulților (art. 20, al. 1), precum și pe cel de a asigura accesul gratuit în tabere de odihnă sau de instruire pentru beneficiarii burselor de școlarizare și ai burselor pentru continuarea studiilor, care au obținut rezultate deosebite în procesul de învățământ (art. 22);
 - reglementează modul în care sunt acordate bursele pentru continuarea studiilor (art. 21, al. 1 - 3);

- **Legea nr. 489/2006** privind *libertatea religioasă și regimul general al cultelor* garantează:
 - dreptul oricărei persoane de a avea sau de a adopta o religie, de a și-o manifesta în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin practicile și ritualurile specifice cultului, inclusiv prin educație religioasă, precum și libertatea de a-și păstra sau schimba credința religioasă (art. 2, al. 1);
 - dreptul exclusiv al părinților/tutorilor de a opta pentru educația religioasă a copiilor minori, conform propriilor convingeri (art. 3, al. 1);
 - dreptul copilului care a împlinit 16 ani de a-și schimba religia (art. 3, al. 2);
 - dreptul cultelor de a asigura predarea religiei în învățământul de stat sau particular, de a numi personalul didactic ce predă religia în școlile de stat sau, în cazul unor abateri grave, de a retrage acordul acestuia (art. 32, al. 1 - 3);
 - dreptul elevilor de a face dovada studierii religiei proprii cu atestat din partea cultului căruia îi aparțin, în situația în care conducerea școlii nu poate asigura profesori de religie aparținând cultului din care fac parte aceștia (art. 32, al. 4);
 - dreptul cultelor de a înființa și administra unități de învățământ pentru pregătirea profesorilor de religie, precum și de a își stabili forma, nivelul, numărul și planul de școlarizare pentru instituțiile de învățământ proprii (art. 33, al. 1, 2);
 - dreptul cultelor de a elabora planurile și programele de învățământ pentru învățământul teologic preuniversitar și programele pentru predarea religiei, precum și dreptul de a aproba planurile și programele de învățământ pentru învățământul superior (art. 34, al. 1, 2);
 - dreptul copiilor din centrele de plasament organizate de instituțiile publice, particulare sau aparținând cultelor, de a beneficia de educație religioasă conform apartenenței lor religioase (art. 36, al. 1);
 - dreptul cultelor recunoscute de a înființa și administra forme de învățământ confesional de toate nivelurile, profilurile și specializările care va fi susținut financiar de către stat (art. 39, al. 1, 3);

- dreptul elevilor sau studenților de a se înscrie în învățământul confesional, indiferent de religie sau confesiune, garantându-se libertatea educației religioase a acestora, corespunzătoare propriei religii sau confesiuni (art. 39, al 5).
- **Legea nr. 122/2006** privind *azilul în România* asigură:
 - interesul superior al copilului în luarea tuturor deciziilor cu privire la minori (art. 8);
 - dreptul solicitanților de azil minori de a avea acces la învățământul școlar obligatoriu în aceleași condiții ca și minorii cetățeni români (art. 17, al. 1, lit. p);
 - accesul la educație al solicitanților de azil minori (art. 18).
- **Legea 202/2002** *privind egalitatea de șanse între femei și bărbați* publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 301 din 8.05.2002 care:
 - interzice orice formă de discriminare după criteriul de sex în ceea ce privește accesul femeilor și bărbaților la toate nivelurile de instruire și formare profesională, la perfecționare și, în general, la educația continuă (art. 14, al. 1);
 - asigură egalitatea de șanse și tratament între femei și bărbați în cadrul instituțiilor de învățământ publice și private (art. 14, al. 2 și 3);
 - atribuie Ministerului Educației rolul de a asigura instruirea și educarea în spiritul egalității de șanse între sexe.

II. Punerea în aplicare a Convenției sau a Recomandării

II.1. Non-discriminare în domeniul educației (măsurile luate la nivel național, prin care este interzisă, eliminată sau prevenită discriminarea în educație, măsuri întemeiate pe motivele prevăzute în Convenție sau Recomandare, campanii, programe)

Legea educației naționale 1/2011 interzice discriminarea în educație, prin numeroase articole menționate și anterior. De asemenea, prevede măsuri de prevenire sau eliminare a discriminării:

- acordarea unui număr de locuri bugetate în învățământul superior candidaților proveniți din medii cu risc socioeconomic ridicat sau marginalizate din punct de vedere social — romi, absolvenți ai liceelor din mediul rural sau din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori (art.205, al.6); condiții specifice de asistență pentru persoanele cu cerințe educaționale speciale sau alte tipuri de cerințe educaționale în funcție de tipul și gradul de deficiență (art.48-56, art.72, al.2);
- garantarea dreptului la educație diferențiată, pe baza pluralismului educațional, în acord cu particularitățile de vârstă și individuale (art.21, al.3) precum și organizarea de programe

educaționale de tip „A doua șansă”, în vederea promovării învățământului primar pentru persoanele care depășesc cu 4 ani vârsta corespunzătoare clasei și care, din diferite motive, nu au absolvit acest nivel de învățământ până la vârsta de 14 ani (art.29, al.4);

- susținerea financiară a instituțiilor de învățământ cu predare în limba minorităților și asigurarea dreptului minorităților naționale de a studia în limba maternă, atât la toate nivelurile, tipurile și formele învățământului preuniversitar (art.45, art.46), cât și la nivelul învățământului superior (art.135, art. 161);
- sprijinirea copiilor și tinerilor capabili de performanțe înalte și asigurarea de resurse umane, curriculare, informaționale, materiale și financiare și programe educative care le respectă particularitățile de învățare și de orientare a performanței (art.57);
- susținerea financiară și coordonarea educațională a alternativelor educaționale (art.59, art.64, al.7), și a învățământului particular și confesional acreditat (art.60, art.64, al.8, 9);
- încurajarea frecventării școlii prin oferirea de burse de studiu și de burse de ajutor social atât pentru elevii români, etnici români cu domiciliul stabil în străinătate, cursanții străini din învățământul preuniversitar românesc (art.82, art.111, al.1c);
- subvenționarea costurilor frecventării liceului pentru elevii provenind din mediul rural sau din grupuri socioeconomice dezavantajate, precum și pentru cei care frecventează școlile profesionale (art.85, al.2);
- cuprinderea în structura inspectoratelor școlare și a unor inspectori școlari pentru problemele copiilor și tinerilor proveniți din medii socioeconomice dezavantajate (art.95, al.5), de asemenea, în cazul unităților de învățământ cu predare integrală în limbile minorităților naționale, directorul are obligația cunoașterii limbii respective (art.97, al.1);
- asigurarea finanțării unor programe naționale de protecție socială (art.111, al.1g).

Strategia națională de implementare a măsurilor de prevenire și de combatere a discriminării, 2007 – 2013 a fost aprobată prin Ordinul nr. 286/2007 al Președintelui Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării. Unul dintre cele mai importante obiective ale sale este asigurarea egalității în domeniul educației (art. 16). Acesta s-a realizat prin intermediul unor proiecte precum:

- Proiect derulat de CNCD și Ministerul Educației și Cercetării prin Inspectoratul Județean Constanța și a inclus activități de informare a elevilor din județul Constanța cu ocazia Zilei Internaționale a Eliminării Discriminării Rasiale (21 martie 2007).
- Proiectul „Un zâmbet pentru fiecare” – a fost derulat în 2007, în parteneriat cu Grădinița nr. 28 din Baia Mare și Grădinița Coltău și a vizat colaborarea dintre cele două unități de învățământ, mai exact dintre cele trei grupe de copii (două de români și una de romi) din aceste grădinițe
- Proiectul „Copil ca tine sunt și eu!” – a fost desfășurat în anul 2008, având ca parteneri Grădinița nr. 28 din Baia Mare și Grădinița Coltău. Colaborarea dintre copiii s-a realizat

prin implicarea acestora în activități comune precum expoziții, concursuri și programe artistice menite să favorizeze dezvoltarea și păstrarea unor relații pozitive între copiii romi și cei români.

În cadrul aceleiași strategii, conform priorității care viza consolidarea educației cetățenilor în domeniul nediscriminării prin procese educaționale formale și nonformale au fost desfășurate proiectele:

- „Tineri versus discriminare!” – proiect derulat în 2008, de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării în parteneriat cu Asociația Română de Dezbateri, Oratorie și Retorică și Centrul pentru Intervenție Socială și Studii ROMANI CRISS. În cadrul acestui proiect au fost organizate 30 de dezbateri publice pentru liceeni, prin care s-a urmărit implicarea acestora în dezbateri și schimbări de politici privind teme legate de acceptarea romilor, a persoanelor infectate cu HIV, a minorităților sexuale.
- „Copiii vorbesc despre discriminare și despre drepturile lor” – proiectul a constat în susținerea unor lecții deschise pe tema discriminării, derulate în școli generale și licee din București, Constanța și Tuzla. În cadrul acestuia, elevii au elaborat desene și/sau colaje pe tema egalității de șanse.
- „Stop discriminării în licee 2010” – proiectul s-a adresat elevilor din licee, psihologilor, asistenților sociali, sociologilor și consilierilor școlari din liceele ieșene și a vizat sensibilizarea participanților la problematica discriminării. Proiectul a fost desfășurat de liceele din Iași în parteneriat cu Universitatea „Petre Andrei”.
- „Avem aceleași drepturi” – proiect ce a avut ca beneficiari cadre didactice, studenți, liceeni și polițiști comunitari din Reșița și a fost derulat în parteneriat cu Asociația Nevo Parudimos.
- „Școala fără discriminare III – Formare de formatori ” – proiect derulat în parteneriat cu Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, desfășurat în Drobeta Turnu-Severin, Sibiu, Călărași, Tulcea, Miercurea-Ciuc, Bistrița, având ca grup țintă directorii și cadrele didactice din Casele Corpului Didactic.

II. 2. Egalitate de șanse în educație, în vederea realizării educației pentru toți (măsuri luate de guvern care garantează egalitatea accesului la toate nivelurile învățământului, de exemplu, măsuri împotriva discriminării, stimulente financiare, burse, acțiuni pozitive sau constructive)

Pe lângă prevederile constituționale și legislative care garantează accesul la educație al tuturor cetățenilor, *fără nicio formă de discriminare, dreptul la educație diferențiată și la învățarea pe tot parcursul vieții, Legea educației naționale nr. 1/2011 prevede o serie de măsuri de sprijinire a egalității de șanse:*

- finanțarea de bază pentru toți preșcolarii și pentru toți elevii din învățământul general obligatoriu de stat, particular și confesional acreditat, pentru învățământul profesional și liceal acreditat, de stat, particular și confesional, precum și pentru cel postliceal de stat (art. 16, al. 3);
- facilități/gratuități la nivel de transport, cazare, masă (art.12, al. 8; art.85, al.1);
- școlarizarea la domiciliu/unitățile de asistență medicală pentru persoane nedeplasabile (art. 25, al. 3);
- învățământ în limba maternă, la toate nivelurile, tipurile și formele de învățământ preuniversitar, pentru persoanele aparținând minorităților naționale, în condițiile legii (art. 45, al. 1);
- învățământ special și special integrat, pentru toate nivelurile de învățământ, diferențiat, în funcție de tipul și gradul de deficiență, în cazul persoanelor cu nevoi educaționale speciale (art. 48, al. 1 și 2);
- olimpiade și concursuri, tabere de profil, simpozioane și alte activități specifice, burse și alte forme de sprijin material pentru sprijinirea copiilor și a tinerilor capabili de performanțe înalte; programe pentru respectarea particularităților de învățare și de orientare a performanței. (art. 57, al. 4 și 5);
- reducerea tarifelor (art. 84):
 - (al.1) Elevii din învățământul obligatoriu și liceal acreditat/autorizat beneficiază de tarif redus cu 50% pentru transportul local în comun, de suprafață, naval și subteran, precum și pentru transportul intern auto, feroviar și naval, pe tot parcursul anului calendaristic.;
 - (al.2) Ca măsură de protecție specială, elevii orfani, elevii cu cerințe educaționale speciale, precum și cei instituționalizați pot beneficia de gratuitate pentru toate categoriile de transport menționate la alin. (1), pe tot parcursul anului calendaristic;
 - (al.3) Elevilor care nu pot fi școlarizați în localitatea de domiciliu li se decontează cheltuielile de transport din bugetul Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, prin unitățile de învățământ la care sunt școlarizați, pe bază de abonament, în limita a 50 km, sau li se asigură decontarea sumei ce reprezintă contravaloarea a 8 călătorii dus-întors pe semestru, dacă locuiesc la internat sau în gazdă;
 - (al.4) Elevii beneficiază de tarife reduse cu 75% pentru accesul la muzee, la concerte, la spectacole de teatru, de operă, de film și la alte manifestări culturale și sportive organizate de instituții publice;
 - (al.5) Elevii etnici români din afara granițelor țării, bursieri ai statului român, beneficiază de gratuitate la toate manifestările prevăzute la alin. (4).
- subvenționarea costurilor aferente frecvențării liceului pentru elevii provenind din mediul rural sau din grupuri socioeconomice dezavantajate, precum și pentru cei care frecventează școlile profesionale (art. 85, al.2).

Guvernul României derulează o serie de programe sociale menite a **facilita accesul și pentru a reduce rata abandonului școlar în sistemul educațional a elevilor proveniți din categorii defavorizate**: *Bani de liceu, Euro 200, Cornul și laptele, Rechizite școlare, burse*. Detaliem în continuare câteva dintre stipulările actelor legislative care reglementează derularea acestor programe de asistență/protecție socială:

- **Bani de liceu** - fundamentat prin două documente legislative și anume: *Hotărârea Guvernului nr. 1488/2004* privind aprobarea criteriilor și a cuantumului sprijinului financiar ce se acordă elevilor în cadrul Programului național de protecție socială „Bani de liceu” și *Ordinul nr. 4839/2004* privind criteriile specifice și metodologia de acordare a sprijinului în cadrul Programului național de protecție socială „Bani de liceu”. Conform Notei de aprobare a listei elevilor beneficiari ai Programului pentru anul școlar 2011/2012 (Nota MECTS Nr. 179 DGEÎpTPV/28.11.2011), solicitanții eligibili sunt acei elevi care provin din familii cu **venit brut lunar pe membru de familie, realizat în ultimele 3 luni anterioare depunerii cererii, mai mic sau egal cu 150 lei**;
- **Euro 200** - această sumă, sub formă de bon valoric, se acordă ca ajutor financiar în vederea achiziționării unui calculator de către familiile elevilor din zone defavorizate socio-economic. Actele legislative care o fundamentează sunt *Legea nr. 269/2004 privind acordarea unui ajutor financiar în vederea stimulării achiziționării de calculatoare*, aprobată prin *Hotărârea Guvernului nr. 1294/2004*;
- **Cornul și laptele** - se acordă fiecărui elev din învățământul de stat (primar și gimnazial), precum și copiilor preșcolari cuprinși în grădinițele de stat cu program normal, în fiecare zi de școală, o gustare formată din lapte și un produs de patiserie.
- **Rechizite școlare** - conform **OMECTS nr. 4385/07.06.2012**, în anul școlar 2012/2013, valoarea maximă a fiecărui pachet de rechizite școlare este de 25 ron/pachet/elev din învățământul primar (clasa pregătitoare – clasa a IV-a) și de 30 ron/pachet/elev din învățământul gimnazial (clasa a V-a – clasa a VIII-a). Acestea se acordă acelor elevi care provin din familii al căror venit net mediu lunar/membru (realizat în luna iulie) este de 50% din salariul de bază minim brut pe țară.

Programele „A doua șansă” (ADS) sunt derulate cu scopul de a oferi posibilitatea de a finaliza învățământul obligatoriu sau de a dobândi o calificare profesională persoanelor care au depășit cu mai mult de patru ani vârsta de școlarizare corespunzătoare și care nu au finalizat anterior nivelul respectiv de educație.

Programul **„A doua șansă” – învățământ primar** are ca scop sprijinirea copiilor/tinerilor/adulților pentru recuperarea învățământului primar, fiind deschis tuturor celor care nu au finalizat acest nivel de studii și care au depășit cu cel puțin 4 ani vârsta de școlarizare corespunzătoare clasei (art. 1 din Anexa nr. 1 la *OMECTS nr. 5248/31.08.2011*). Sunt două categorii de persoane care pot beneficia de serviciile educaționale de acest tip: cele care nu au

parcurs nici o clasă din învățământul primar și cele care au abandonat pe parcurs și au depășit vârsta maximă legală pentru reînscriserea în învățământul primar. Numărul de elevi necesar (cu excepția unor situații speciale, cazuri în care numărul poate fi mai mic/mare) pentru a se înființa astfel o clasă la o astfel de formă de învățământ este de minim 12 și maxim 20 (art. 2, alin. 2).

Programul „**A doua șansă**” – **învățământ gimnazial** are drept scop sprijinirea persoanelor cu vârsta de peste 14 ani care nu au finalizat acest nivel, astfel încât acestea să își poată completa și finaliza educația de bază din cadrul învățământului obligatoriu, precum și pregătirea pentru obținerea unei calificări profesionale într-un anumit domeniu (art. 1, Anexa 3 la *OMECTS nr. 5248/31.08.2011*). Clasele se pot constitui cu un număr minim de 8 elevi și un număr maxim de 15 elevi, exceptând situații speciale care necesită modificarea acestor efective (art. 4, alin. 1).

În ceea ce privește **accesul la educație al populației de etnie rromă**, sunt în vigoare o serie de măsuri de discriminare pozitivă a acestora, cele mai importante fiind locurile speciale alocate în cadrul liceelor și universităților și prevenirea și combaterea segregării școlare (implementată la nivel de sistem educațional prin *Ordinul nr.1540/19.07.2007 privind interzicerea segregării școlare a copiilor rromi și aprobarea Metodologiei pentru prevenirea și eliminarea segregării școlare a copiilor rromi*). În acest sens, ordinul are ca obiective **prevenirea, interzicerea și eliminarea segregării**, văzute ca forme grave de discriminare, care comportă consecințe negative asupra accesului egal al copiilor la o educație de calitate. În vederea realizării acestor obiective, se interzice, începând cu anul școlar 2007-2008, formarea claselor I și a V-a segregate, având preponderent sau numai elevi romi (conform art. 1, alin. 1 și 2).

În ceea ce privește **stimularea participării la Educația pe parcursul întregii vieți**, LEN nr. 1/2011 introduce un element de noutate, anume acordarea sumei echivalentă în lei a 500 de euro fiecărui născut cetățean român. Prezentăm în continuare extrase din art. 356, cel care stipulează reglementările în această direcție:

„Statul sprijină dreptul la învățare pe tot parcursul vieții prin acordarea sumei reprezentând echivalentul în lei a 500 euro, calculat la cursul de schimb leu/euro comunicat de Banca Națională a României și valabil la data plății, fiecărui copil cetățean român, la nașterea acestuia. Suma este acordată în scop educațional în beneficiul titularului, din bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale.

Suma se depune într-un cont de depozit (cont pentru educație permanentă) deschis la Trezoreria Statului pe numele copilului de oricare dintre părinții firești, de împuternicitul acestora sau de reprezentantul legal al copilului, pe baza certificatului de naștere.

Părinții copilului, contribuabili, pot direcționa în contul prevăzut mai sus un procent de până la 2% din valoarea impozitului anual pe veniturile din salarii, în condițiile legii, și pot depune sume în acest cont.

Titularul contului este singura persoană care poate solicita sume din contul pentru educație permanentă, începând cu vârsta de 16 ani și cu acordul expres, după caz, al părinților, al

tutorelui sau al reprezentantului legal. Trezoreria Statului eliberează vouchere echivalente în valoare cu sumele solicitate.”

II.3. Modul de elaborare a legilor sau a politicilor educaționale și cum sunt aplicate strategiile și programele în acest domeniu, pentru a fi siguri de respectarea deplină a dreptului la educație, de asigurarea egalității de șanse în educație și de a realiza obiectivul educației pentru toți ca o prioritate a UNESCO

II.3.a. Conform **Constituției României 2003**, legile sunt adoptate de Parlament, iar organizarea generală a învățământului este reglementată prin legile organice (art. 73, al. 3, lit. n). Inițiativa legislativă aparține, după caz, Guvernului, deputaților, senatorilor sau unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot (art. 74, al. 1). Propunerile legislative sunt dezbătute în Parlament, iar după adoptare sunt transmise Președintelui pentru promulgare. Înainte de promulgare, Președintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii, după care, promulgarea ei se va face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare (art. 77). Apoi, legea este publicată în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei (art. 78). La cererea Guvernului sau din proprie inițiativă, Parlamentul poate adopta proiecte de legi sau propuneri legislative cu procedură de urgență, stabilită potrivit regulamentului fiecărei Camere (art. 76, al. 3).

Înainte de transmiterea Legii educației naționale în Parlament, proiectul de lege a fost supus dezbaterii publice. Persoanele interesate, asociațiile profesionale, organizațiile nonguvernamentale, sindicate etc. au avut posibilitatea de a comenta și a face sugestii pentru a ameliora proiectul de lege. În acest sens, MECTS a organizat și o serie de evenimente, întâlniri cu diferite categorii de public-țintă.

MECTS elaborează și implementează politici educaționale și programe naționale, prin Ordinele de Ministru sau la nivelul Guvernului. Acestea sunt, de regulă, supuse unui proces de consultare publică, durata consultării fiind stabilită de Minister.

Legea educației naționale (1/2011) prevede proiectarea, fundamentarea și aplicarea strategiilor naționale în domeniul educației, cu consultarea asociațiilor reprezentative ale profesorilor, structurilor asociative reprezentative ale părinților, Consiliului Național al Rectorilor, structurilor asociative ale universităților și școlilor de stat, particulare și confesionale, Consiliului Minorităților Naționale, sindicatelor reprezentative din învățământ, asociațiilor reprezentative ale elevilor, asociațiilor reprezentative ale studenților, autorităților administrației publice, mediului de afaceri și organizațiilor neguvernamentale finanțatoare care susțin programe educative/federații ale furnizorilor de servicii sociale (art.14, al.1).

II.3.b. Organisme care asigură respectarea dreptului la educație și egalitatea de șanse în educație:

- **Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului** (autoritatea centrală care prin Inspectoratele Școlare Județene la nivel local, implementează în sistemul de învățământ principiul egalității de șanse și de gen)
- **Parlamentul României** (organ reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării, cu rol de control al puterii executive și al autorităților publice din subordine; are posibilitatea să-și exercite rolul preventiv prin adoptarea unor legi fără prevederi discriminatorii; poate îmbunătăți legislația în vigoare în domeniul egalității de șanse și de gen);
- **Puterea judecătorească** (rol de judecare a cazurilor de discriminare);
- **Guvernul României** (elaborează, implementează și controlează strategiile privind egalitatea de șanse și de gen, asigurând nediscriminarea);
- **Autoritățile locale** (consilii locale și județene - responsabilități în implementarea principiului egalității de șanse la nivelul comunităților locale);
- **Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării** (înființat prin art. 16 din O.G. 137/2000, ca autoritate de stat care garantează respectarea și aplicarea principiului nediscriminării, elaborează și aplică politici publice în materia nediscriminării, previne, mediază, investighează, constată și sancționează faptele de discriminare, monitorizează cazurile și acordă asistență de specialitate victimelor);
- **Agencia Națională pentru egalitate de șanse între femei și bărbați** (înființată pe baza legii nr. 202/2002 privind Egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați);
- **Avocatul Poporului** (organizarea și funcționarea este reglementată prin Legea nr. 35/1997; surmărește apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor în raporturile acestora cu autoritățile publice);
- **Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Handicap (APNH)** (înființată pe baza legii nr. 448/2006, coordonează activitățile de protecție și promovare a drepturilor persoanelor cu handicap, elaborează politicile, strategiile și standardele în domeniul promovării drepturilor persoanelor cu handicap, asigură urmărirea aplicării reglementărilor);
- **Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului și Serviciul Public de Asistență Socială** (coordonează activitățile de protecție și promovare a drepturilor copilului, strategiile și standardele în domeniul promovării drepturilor copilului, asigură urmărirea aplicării reglementărilor);
- **Departamentul pentru relații interetnice** - structură guvernamentală care are misiunea de a promova diversitatea etnică din România prin consolidarea și lărgirea cadrului de protecție oferit societății multiculturale; inițiază și dezvoltă programe menite să îmbunătățească sistemul de protecție a minorităților naționale, elaborează strategii pentru combaterea rasismului și xenofobiei și sprijină organizațiile active în acest domeniu;

- **Agencia Națională pentru Romi – ANR și Strategia Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor** (ANR inițiază, participă și promovează acțiuni, proiecte și programe sectoriale, în scopul îmbunătățirii situației romilor);
- **Inspectia Socială** (funcționează în baza Hătarării de Guvern nr. 1059/2007 și a preluat atribuțiile și responsabilitățile de inspecție de la Autoritatea Națională pentru Persoane cu handicap și de la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului; controlează respectarea prevederilor legale privind accesul egal și nediscriminatoriu al cetățenilor la drepturile sociale, sesizează organele competente în cazul constatării încălcării unor dispoziții legale, monitorizează respectarea dispozițiilor legale cu privire la accesul persoanelor cu handicap. De asemenea, are rolul de a preveni și combate discriminarea, și de a promova egalitatea de șanse și de gen, a egalității în întreg sistemul de asistență socială, în vederea incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile.

II.3.c. Strategii, planuri, programe care asigură respectarea dreptului la educație și egalitatea de șanse în educație

Strategia națională de implementare a măsurilor de prevenire și combatere a discriminării (2007-2013)

- a fost elaborată de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării;
- are ca scop stabilirea direcțiilor de acțiune în domeniul prevenirii și combaterii discriminării și promovează interacțiunea, egalitatea de șanse, înțelegerea reciprocă și respectul;
- își propune să construiască și să consolideze un sistem național eficient pentru prevenirea discriminării, prin stabilirea unor standarde în materia nediscriminării, susține cooperarea cu societatea civilă, instituțiile administrației publice centrale, locale și mass-media pentru conștientizarea de către funcționarii publici a efectelor discriminării; asigură creșterea gradului de cunoaștere al publicului cu privire la fenomenul discriminării;
- oferă protecție și remediu împotriva discriminării; asigură egalitatea de șansă în materie de angajare și profesie precum și în materie de acces și participare la serviciile publice și private destinate publicului larg.

Raportul Național Strategic pentru Protecție Socială și Incluziune Socială

- este elaborat de Guvernului României în conformitate cu specificările Comisiei Europene;
- vizează promovarea politicilor familiale integrate pentru grupurile vulnerabile;
- identifică instrumente pentru o abordare integratoare a antidiscriminării și a egalității de șanse între bărbați și femei;
- evaluarea arată că grupurile vulnerabile care au beneficiat de programe de sprijin, în perioada 2006-2008, au fost: tineri proveniți din centrele de plasament, tineri cu copii în grijă, familii cu copii sau familii nou-formate, persoane cu handicap, vârstnici, oameni fără locuință și victime ale violenței domestice.

II.3.d. Măsuri speciale luate în vederea asigurării unei educații incluzive, de exemplu care să țină cont de echitatea și egalitatea de gen din învățământ și pentru a răspunde nevoii de educație a grupurilor vulnerabile și marginalizate din punct de vedere economic și social

Măsuri speciale în vederea asigurării unei educații incluzive au fost luate prin:

- **programe cu caracter național, adresate diferitelor grupuri dezavantajate**, care au avut rolul de a sprijini implementarea diferitelor strategii și direcții de politică educațională la nivelul sistemului de învățământ românesc:

- *Programul împreună, în aceeași Școală* – scopul proiectului a fost înscrierea tuturor copiilor în Școală corespunzător domiciliului acestora. Acest demers a presupus realizarea unei politici coordonate la nivel național, care să urmărească corelarea legislației tuturor instituțiilor implicate în educație și protecția copilului, dezvoltarea unor servicii educaționale variate și eficiente, capabile să facă față nevoilor fiecărui copil.
- *Programul Phare RO Acces la educație pentru grupurile dezavantajate* – obiectivul general este de a sprijini implementarea strategiei MECT pentru prevenirea și combaterea marginalizării și excluziunii sociale, prin asigurarea accesului la o educație de calitate pentru toate grupurile dezavantajate. Principalele activități derulate în cadrul programului, în diferite etape de dezvoltare a acestuia, au vizat: elaborarea de materiale curriculare pentru educația incluzivă; desfășurarea programelor de tip „a doua șansă” pentru învățământul primar și cel gimnazial; pregătirea personalului din învățământ (formatori, cadre didactice, mediatori școlari, manageri la diferite niveluri de decizie) în domeniul educației incluzive; crearea unui mediu școlar atractiv prin reabilitarea școlilor și dotarea cu materiale educaționale adecvate; stimularea participării comunității la educație prin dezvoltarea Centrelor de resurse pentru educația incluzivă; sprijinirea procesului de integrare a copiilor cu CES în școlile de masă.
- *Proiectul pentru reforma educației timpurii (2007-2011)* – acest proiect este cofinanțat de Guvernul României și Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei și are în vedere acordarea de sprijin educațional pentru copiii cu nevoi speciale de la vârste foarte mici (0-3 ani) în vederea facilitării integrării lor în învățământul preșcolar de masă. Într-o abordare complementară, proiectul va asigura intervenții complexe și integrate prin: crearea unor spații speciale destinate activităților acestor copii în cadrul grădinițelor noi, precum și căi speciale de acces pentru copiii cu dizabilități motorii; includerea, în modulele de formare profesională a cadrelor didactice, a unor cursuri speciale destinate aspectelor specifice pe care le implică activitățile cu copiii cu dizabilități, realizarea și furnizarea unor materiale și cărți speciale destinate părinților copiilor cu dizabilități.
- *Proiectul pentru educația incluzivă (2007-2011)* – proiect finanțat de Banca Mondială și Guvernul României, parte componentă a Programului de Incluziune Socială. Proiectul are în vedere asigurarea accesului egal pentru copiii aparținând unor grupuri dezavantajate și

vulnerabile (inclusiv copii cu nevoi speciale) la o educație timpurie de calitate. Printre componentele acestui proiect se numără formarea resurselor umane, prin: dezvoltarea de cursuri de formare pentru managerii unităților de educație timpurie pe probleme legate de educația incluzivă, nediscriminare ș.a.; adaptarea programului școlii la cerințele și nevoile comunității și individului; comunicare eficientă într-un mediu multicultural; dezvoltarea unor module de formare pentru cadrele didactice, personalul de îngrijire și medical din unitățile de educație timpurie pe teme privind abordarea holistică a copilului în perioada copilăriei mici (educație incluzivă, comunicare, metode active de învățare, adaptare curriculară etc.).

- **programe de intervenție punctuală, dezvoltate în parteneriat** (ministere, instituții de stat naționale și internaționale, ONG-uri etc.). O parte dintre aceste programe s-au adresat întregului sistem de educație, având ca scop **promovarea principiului incluziunii la nivel general**, în mod indirect cu impact asupra problematicii copiilor cu CES. Câteva exemple:

- Programul privind promovarea drepturilor copilului *Și noi avem drepturi* (2006) – Implementat de Organizația „Salvați Copiii” la nivel național, a avut ca scop pregătirea elevilor și cadrelor didactice din învățământul preuniversitar pentru cunoașterea, susținerea și promovarea drepturilor copilului. Proiectul a avut impact direct la nivelul curriculum-ului, prin introducerea în cadrul acestuia a unor cursuri opționale pe tema drepturilor copilului.
- Proiectul *Drepturile mele sunt drepturile tale* (2006-2007) – Acest proiect a fost derulat de Centrul Educația 2000+ și a avut ca obiectiv principal inițierea unei campanii în vederea aplicării în educație a principiului nediscriminării (pe criterii etnice, de gen etc.), punând accent pe respectarea drepturilor omului și ale copilului. Beneficiarii proiectului au fost elevi, cadre didactice, părinți, autorități locale, reprezentanți ai societății civile la nivel local.

- **programe punctuale care vizează grupuri țintă bine definite** (copiii cu dizabilități) care au avut ca obiective prioritare: creșterea participării la diferite niveluri de educație a categoriilor defavorizate; formarea resurselor umane (elevi, profesori, părinți, membri ai comunității) implicate în educația acestora; dezvoltarea de structuri cu rol de promovare a educației incluzive; informarea și sensibilizarea diferitelor categorii de populație cu privire la diferite aspecte ale educației incluzive. Câteva exemple:

- Programe de înființare a unor centre de informare și intervenție la nivel național, regional și local, în domeniul incluziunii sociale: *Centrul VOCE de resurse RENINCO* (2005-2008) – cu rol de informare, formare și intervenție în domeniul educației incluzive a tinerilor cu dizabilități; *Centrul tinerilor voluntari Salvați copiii* (2000-2008) – cu rol de promovare a drepturilor copiilor prin proiecte și campanii la nivel național.

- Proiectul *Împreună pentru o educație incluzivă* (2007-2008) – Finanțat de Fundația pentru o Societate Deschisă, proiectul a avut ca scop promovarea educației incluzive în România prin extinderea și dezvoltarea REI (rețeaua de educație incluzivă) ca forță de acțiune pentru schimbarea mentalității și atitudinii față de integrarea copiilor cu dizabilități în școlile obișnuite. Principalele grupuri țintă au fost: cadre didactice, specialiști, părinți, alte organizații și instituții care lucrează cu copiii cu cerințe educaționale speciale.

III. Progrese realizate în punerea în aplicare a drepturilor la educație

III.1. Învățământ primar

Învățământul primar a beneficiat în ultimii ani de o serie de programe menite să ofere mai multe șanse de dezvoltare personală a copilului și de facilitare a trecerii către învățământul gimnazial:

- Legea educației naționale 1/2011 a introdus clasa pregătitoare în învățământul obligatoriu pentru asigurarea unei egalități reale de șanse (art.23, al. 3, lit. b);
- Curriculumul Național revizuit în perspectiva centrării pe copil și pe formarea competențelor-cheie;
- înființarea *Centrelor de Resurse pentru Educația Părinților* (cu suportul Reprezentanței UNICEF în România, în perioada 1992-2002); ca parte a acestui efort, programele educaționale pentru părinți au fost, de asemenea, dezvoltate și implementate de MECT, ONG-uri și autoritățile locale.

III.1.1. Gratuitatea învățământului primar

În România, învățământul primar este gratuit și accesibil tuturor. Gratuitatea învățământului primar este garantată prin Constituție (art.32, al.4). Constituția prevede și posibilitatea acordării unor burse sociale de studii copiilor și tinerilor proveniți din familii defavorizate și a celor instituționalizați, în condițiile legii (art. 32, al 6), precum și dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța în limba lor maternă (art. 32, al 2).

În **Legea educației naționale nr. 1/2011** sunt, de asemenea, precizate aspecte legate de gratuitatea și accesibilitatea copiilor în sistemul de învățământ:

- învățământul de stat este gratuit. Pentru unele activități, niveluri, cicluri și programe de studii se pot percepe taxe, în condițiile stabilite prin lege (art. 9, al 3);
- învățământul special și special integrat este gratuit și este organizat, de regulă, ca învățământ cu frecvență. În funcție de necesitățile locale, acesta se poate organiza și sub alte forme, în conformitate cu legislația în vigoare (art. 48, al 2) ;
- statul asigură cetățenilor României drepturi egale de acces la toate nivelurile și formele de învățământ preuniversitar și superior, precum și la învățarea pe tot parcursul vieții, fără nicio formă de discriminare (art. 2, al 4).

III.1.2. Strategiile și programele implementate pentru a garanta că „până în 2015, toți copiii, în special fetele, copiii cu probleme și cei care aparțin minorităților etnice, vor avea acces la învățământul primar obligatoriu, gratuit, de calitate și de a-l finaliza.

Politici care au în vedere problema accesului la educație au luat în considerare atât factorii educaționali, cât și pe cei socio-economici:

- *Planul național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale (PNAinc) 2002-2012* - face referiri explicite la populația de etnie romă, introducând propuneri privind reglementarea juridică a identității locuinței urmate de măsuri în domeniile: educație, sănătate, economic, locuințe (terenuri pentru construcția locuințelor și atribuirea de teren agricol), schimbarea imaginii colective de sine și a imaginii publice a populației de romi, combaterea oricărei forme de discriminare a romilor și promovarea unei atitudini colective pozitive.
- *Deceniul de incluziune a romilor 2005-2015* – inițiativa reprezintă concretizarea eforturilor de cooperare între instituțiile publice ale statului și organizațiile non-guvernamentale care activează în acest domeniu. Această inițiativă a luat forma unui document, conceput ca angajament politic asumat la nivel internațional de către guvernele a nouă state din regiune. Această strategie are ca scop reducerea semnificativă, pe parcursul a zece ani, a decalajelor socio-economice care despart populația de etnie romă de restul populației. Educația este unul dintre domeniile prioritare de acțiune, avându-se în vedere următoarele priorități: asigurarea accesului romilor la educația obligatorie; îmbunătățirea calității educației; implementarea programelor de integrare și de desegregare; extinderea accesului la educația preșcolară, la educația terțiară (universitară) și la programe pentru educația adulților.
- **Legea educației naționale nr. 1/2011** prevede măsuri de asistență socială pentru copiii și tinerii cu cerințe educaționale speciale, școlarizați în unitățile de învățământ special sau de masă, inclusiv cei școlarizați în alt județ decât cel de domiciliu, pentru asigurarea alocației zilnice de hrană, a rechizitelor școlare, a cazarmamentului, a îmbrăcăminte și a încălțăminte în cuantum egal cu cel pentru copiii aflați în sistemul de protecție a copilului, precum și de găzduire gratuită în internate sau centrele de asistare pentru copiii cu cerințe educaționale speciale din cadrul direcțiilor generale județene/a municipiului București de asistență socială și protecția copilului (art. 51, al 2). De asemenea, ca măsura de protecție specială, elevii orfani, elevii cu cerințe educaționale speciale, precum și cei instituționalizați pot beneficia de gratuitate pentru toate categoriile de transport menționate la alin. (1), pe tot parcursul anului calendaristic (art. 84, al 2).

Strategii și programe implementate în vederea asigurării accesului la învățământul primar obligatoriu:

- *Proiectul strategic Toți la grădiniță, toți în clasa I (2007-2013)* – Acest proiect are în vedere creșterea accesului la educație și a nivelului educațional al copiilor din comunități defavorizate, cu precădere rromi. Obiectivul general al proiectului l-a reprezentat prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii în rândul copiilor cu vârste între 5-8 ani, din 420 de comunități dezavantajate din toată țara, cu pondere ridicată de rromi. Din 2012, copiii de 6 ani vor beneficia de introducerea acestei măsuri.

- *Programul Școala după școală (SDS) (2011)* - Acest program este menționat în Legea educației naționale (nr. 1/2011), avându-se în vedere extinderea activităților elevilor după ore de curs. Scopul programului pentru elevii din învățământul primar este acela de a oferi: 1. activități cu sprijin specializat (supraveghere și îndrumare în efectuarea temelor, recuperare pentru elevii cu dificultăți cognitive, emoționale, tulburări de limbaj prin activități remediale, consiliere, logopedice etc.); 2. ateliere/activități tematice și alte activități de tip recreativ.
- *Proiectul pentru Învățământul Rural* – este un program derulat în perioada 2003-2009, cofinanțat de Guvernul României și Banca Mondială, implementat de MEC și ISE. Scopul programului vizează îmbunătățirea accesului la o educație de calitate pentru elevii din mediul rural și are următoarele componente: creșterea calității activității de predare-învățare în școlile rurale (pregătirea continuă a cadrelor didactice prin activități de formare derulate în școală; asigurarea condițiilor optime de funcționare a școlilor); îmbunătățirea relațiilor dintre școală și comunitatea locală; întărirea capacității de monitorizare, evaluare și elaborare de politici în domeniul participării școlare

Strategii și programe ce vizează creșterea accesului la educație, în special al fetelor:

- *Proiectul Eu și Altul – în viața privată. Educația pentru o egalitate de gen* – Acest proiect a fost desfășurat de Centrul Parteneriat pentru Egalitate în perioada 2002-2003, în cadrul Programului Gen și Educație. Proiectul a avut drept obiective promovarea educației pentru egalitatea de gen în rândul profesorilor, elevilor și factorilor de decizie din domeniul educației.
- *Proiectul Participarea elevilor, un mod de a trăi democrația (2005-2006)* – Acest proiect urmărește să creeze structuri și mecanisme de participare a elevilor la nivelul școlii și să ofere elevilor oportunități concrete pentru a exercita participarea democratică. De asemenea, își propune să sprijine transformarea școlii într-un mediu democratic de învățare, caracterizat printr-un management participativ, ofertă curriculară flexibilă și cultură organizațională bazată pe principiile democrației și drepturilor omului.
- *Campania Globală pentru Educație - ediția 2011* - Această campanie și-a propune să atragă atenția opiniei publice asupra importanței accesului la educație al femeilor și fetelor. Conceptul central al ediției este acela de povestire, accentul punându-se pe experiențele personale ale unor femei pentru care accesul la educație sau, dimpotrivă, obstacolele întâlnite în acest domeniu, au reprezentat factori determinanți în evoluția personală și profesională ulterioară.
- *Campania Globală pentru Educație - ediția 2012* – Această campanie și-a propus pentru anul în curs să atragă atenția opiniei publice asupra importanței **Educație și îngrijire pentru copilăria timpurie**. Conceptul central al ediției este acela de **imagine – fotografie, desen** etc. - fiind încurajată participarea activă a copiilor, dar și a adulților în activități care să contribuie la ilustrarea aspirațiilor copilăriei – copiii fericiți și sănătoși, care cresc într-un mediu sigur.

Strategii și programe care se adresează grupurilor etnice dezavantajate:

- *Strategia Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor 2001-2010* – promovează următoarele arii de intervenție la nivelul învățământului primar: 1) dezvoltarea de programe de stimulare a participării școlare și de reducere a abandonului școlar, mai ales în segmentele sărace ale populației de romi; 2) analiza posibilității de organizare a unor instituții de învățământ primar, secundar și profesional pentru romi (cu rol de formare și reconversie profesională); 3) introducerea temelor de prevenire și combatere a discriminării în curriculumul de trunchi comun; 4) stimularea accesului la educație prin asigurarea unei mese gratuite pentru toți elevii din ciclul primar și secundar.
- *Programul „A doua șansă pentru învățământul primar”* (2005-2006) a reprezentat o inițiativă a MECT. Programul are ca scop sprijinirea copiilor/tinerilor/adușilor pentru recuperarea învățământului primar. În acest program se pot înscrie persoane care au depășit cu cel puțin 4 ani vârsta de școlarizare corespunzătoare învățământului primar și care se află în una dintre următoarele situații: fie nu au parcurs nici o clasă din învățământul primar; fie au abandonat pe parcurs și au depășit vârsta maximă legală pentru reînscrierea în învățământul primar.
- *Programul pilot de intervenție prin sistemul Zone Prioritare de Educație (ZEP)*, inițiat de Institutul de Științe ale Educației în colaborare cu Reprezentanța UNICEF în România, în perioada 2002-2007. Acest proiect este destinat unor grupuri vulnerabile de copii, de vârstă corespunzătoare învățământului primar și gimnazial. Proiectul s-a adresat copiilor cu dificultăți de învățare și celor care provin din medii defavorizate din punct de vedere socio-economic, inclusiv copiilor de etnie romă. Pe lângă scopuri și activități derulate cu elevii aflați în risc de eșec școlar, proiectul ZEP a propus și un set de intervenții de tip „a doua șansă” pentru copiii care au părăsit sistemul de educație înainte de absolvirea învățământului obligatoriu. Obiectivele vizate au constat în asigurarea unor competențe de bază și creșterea șanselor de acces la educația de nivel secundar și de integrare profesională a tinerilor din această categorie.
- *Campania Hai la școală!* (2011-2012) – Campania are ca obiectiv general creșterea participării școlare și reducerea abandonului școlar prin promovarea unor intervenții educaționale comunitare bazate pe adaptarea modelului Zonelor de Educație Prioritară (ZEP) în comunitățile defavorizate cu cele mai ridicate rate de abandon școlar. Implementarea acestei campanii s-a realizat în anul școlar 2011-2012, împreună cu MECT, UNICEF, Institutul de Științe ale Educației (ISE), Centrul de Resurse și Informații pentru Profesiuni Sociale (CRIPS), Holt România și Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună”.

Strategii și programe care se adresează persoanelor cu dizabilități

Aceste categorii de strategii abordează problema integrării la nivelul întregului sistem economic și social, reprezentând un cadru mai larg pentru acțiuni specifice de incluziune, în diverse domenii, printre care se află și educația. *Strategia Națională pentru protecția, integrarea și*

incluziunea socială a persoanelor cu handicap în perioada 2006 - 2013 Șanse egale pentru persoanele cu handicap - către o societate fără discriminări – scopul Strategiei este acela de a asigura persoanelor cu handicap drepturile și libertățile fundamentale, în vederea creșterii calității vieții acestora, prin promovarea integrării sociale a acestora ca cetățeni activi în măsură de a-și controla viața. Printre obiectivele specifice Strategiei: creșterea gradului de ocupare a forței de muncă pentru persoanele cu handicap (sprijin timpuriu efectiv, inclusiv prin dezvoltarea sistemului educațional de la vârsta timpurie în raport cu nevoile identificate în vederea creșterii gradului de incluziune socială; implicarea angajatorilor; îmbunătățirea sistemului educațional și de formare profesională; îmbunătățirea serviciilor de sprijin în vederea angajării; crearea serviciilor de sprijin al persoanelor cu handicap la locul de muncă).

III.1.3. Dificultățile întâmpinate de guvern în efortul său de a asigura accesul universal la un învățământ primar gratuit

Indiferent de tipul de abordare, cea mai importantă provocare asumată de strategiile discutate rămâne aceea a unei alocări echilibrate de resurse între:

- politicile de asistență cu efect imediat asupra grupurilor dezavantajate (mobilizarea de resurse pentru facilitarea accesului la educație, asistență financiară în rechizite, transport școlar, ajutoare pentru familiile dezavantajate financiar, fonduri compensatorii pentru persoanele cu dizabilități, din mediul rural etc.), care de obicei compensează efectele sărăciei severe;
- dificultăți privind infrastructura și gradul de acoperire a rețelei de unități de educație, mai ales în mediul rural sau în comunitățile izolate.

III.2. Învățământ secundar

III.2.1. Accesibilitatea și deschiderea învățământului secundar, inclusiv învățământul tehnic și profesional

În România, întreg învățământul secundar este accesibil și deschis tuturor. Accesul este asigurat prin Legea Educației Naționale (LEN) nr. 1/2011, care stipulează câteva principii de bază generale privind asigurarea drepturilor egale de acces la educație și de școlarizare, precum:

- gratuitatea învățământului de stat, atât la nivelul învățământului preuniversitar, cât și a celui universitar (art.9, al. 3);
- drepturi egale de acces la toate nivelurile de educație, *fără nicio formă de discriminare* (art.2, al. 4, 5);
- drepturi egale de acces la toate nivelurile și formele de învățământ preuniversitar și superior, precum și la învățarea pe tot parcursul vieții, *fără nicio formă de discriminare* (art. 2, al. 4);

- asigurarea școlarizării la domiciliu/unitățile de asistență medicală pentru persoane nedeplasabile (art. 25, al. 3);
- asigurarea dreptului minorităților naționale de a studia în limba maternă, la toate nivelurile, tipurile și formele de învățământ preuniversitar, în condițiile legii (art. 45, al. 1);
- asigurarea dreptului persoanelor cu cerințe speciale sau alte tipuri de cerințe educaționale la un învățământ special și special integrat, pentru toate nivelurile de învățământ, diferențiat, în funcție de tipul și gradul de deficiență (art. 48, al. 1 și 2);
- subvenționarea costurilor aferente frecventării liceului pentru elevii provenind din mediul rural sau din grupuri socioeconomice dezavantajate, precum și pentru cei care frecventează școlile profesionale (art. 85, al.2).

Ordinul M.E.C.T. nr. 1529 / 18.07.2007 privind dezvoltarea problematicii diversității în curriculumul național menționează că:

- documentele curriculare pot include aspectele referitoare la diversitatea culturală (etnică, lingvistică, religioasă etc.), pentru diferitele discipline școlare (art.2, al.1);
- în cadrul disciplinei *Istorie*, pentru învățământul gimnazial și liceal, va fi abordată problematica istoriei tuturor minorităților din România (art.2, al.3);
- va fi elaborată o ofertă consistentă de cursuri opționale pentru gimnaziu și pentru liceu realizată la nivel central (Istoria și tradițiile minorităților, Educație interculturală) (art.3);
- aspectele referitoare la diversitate/alteritate vor fi realizate prin adaptarea instrumentelor de evaluare a manualelor școlare, care vor prevedea criterii specifice (art. 4);
- vor fi elaborate materiale necesare formării cadrelor didactice pe problematica diversității culturale, precum și derularea unor cursuri de educație multiculturală, interculturală (art. 5);

Ordinul ministrului educației nr. 3621/13.04.2000 privind introducerea elementelor de studii europene și a studiilor europene în școli, licee, universități vizează introducerea unor noi conținuturi referitoare la perspectivele, criteriile de organizare și de performanță practicate de Uniunea Europeană și instituțiile acesteia. Se vizează, astfel familiarizarea elevilor cu modul în care sunt abordate problemele educaționale, economice, culturale, administrative și politice de alte țări europene.

Introducerea **Curriculumului la decizia școlii** (CDS) ca tip specific de curriculum din anul 1998 este legată de nevoia adecvării ofertei curriculare la nevoile locale ale școlii, incluzând și interesele de învățare ale elevilor. Documentele emise de Ministerul Educației în domeniul CDS prevăd atât posibilitatea utilizării unor oferte curriculare avizate la nivel local, cât și a unor programe școlare aprobate prin ordin al ministrului, promovate ca ofertă centrală de curriculum la decizia școlii. Programele școlare promovate ca ofertă centrală de curriculum la decizia școlii:

- răspunde unor inițiative dezvoltate la nivel european;
- răspunde unor priorități evidențiate prin ordin al ministrului educației;

- reprezintă exemple de bună practică, unele dintre acestea fiind dezvoltate în cadrul unor proiecte pilotate la nivel național; acestea au relevanță atât pentru aria curriculară de care aparțin, cât și relevanță socială.

Exemple de obiecte de studiu incluse în oferta centrală de CDS și anul introducerii în procesul didactic:

- *Cultură civică* pentru clasele a V-a și a VI- a (2003);
- *Educație pentru sănătate* (primar, gimnaziu, liceu, 2004);
- *Educație economică* (gimnaziu, 2004);
- *Educație civică* (liceu, 2004);
- *Istoria evreilor. Holocaustul* (liceu, 2005);
- *Educație europeană* (primar, 2006);
- *Drepturile omului* (liceu, 2006);
- *Migrațiile contemporane – secolele XX și XXI (vorbind cu și despre migranți)* – (liceu, 2006);
- *O istorie a comunismului din România* (liceu, 2008);
- *Istoria românilor din sudul Dunării* (liceu, 2009);
- *Educație interculturală* (gimnaziu, 2008; liceu, 2010);
- *Educație pentru democrație* (liceu, 2010);
- *Istoria minorităților naționale din România* (liceu, 2008);
- *Instituțiile Uniunii Europene* (liceu, 2010);

III.2.2. Gratuitatea învățământului secundar

Întreg învățământul secundar de stat din România este gratuit. Elevilor nu li se percep taxe de școlarizare și primesc gratuit manualele școlare. Legea **Educației Naționale** prevede gratuitatea învățământului de stat, atât la nivelul învățământului preuniversitar, cât și a celui universitar (art.9, al. 3) și asigurarea finanțării de bază pentru toți preșcolarii și pentru toți elevii din învățământul general obligatoriu de stat, particular și confesional acreditat, pentru învățământul profesional și liceal acreditat, de stat, particular și confesional, precum și pentru cel postliceal de stat (art. 16, al. 3).

III.2.3. Descrierea progresului realizat și a dificultăților întâmpinate

Nu toate localitățile din România dispun de unități școlare pentru învățământul secundar. De aceea prin intermediul Legii Educației Naționale (1/2011) se asigură:

- acordarea de facilități/gratuități la nivel de transport, cazare, masă (art.12, al. 8; art.85, al.1);
- reducerea tarifelor de transport local pentru elevi sau gratuitatea transportului pentru copiii cu nevoi speciale de educație, pentru cei orfani sau instituționalizați (art. 84);
- decontarea unor costuri ale transportului pentru elevii care nu sunt școlarizați în localitatea de domiciliu;

- subvenționarea costurilor aferente frecventării liceului pentru elevii provenind din mediul rural sau din grupuri socioeconomice dezavantajate, precum și pentru cei care frecventează școlile profesionale (art. 85, al.2).

Pentru continuarea progresului în vederea asigurării egalității de șansă în educație s-a adoptat **Hotărârea de Guvern** privind subvenționarea costurilor aferente frecventării liceului pentru elevii de liceu din mediul rural sau urban provenind din grupuri socioeconomice dezavantajate, precum și a costurilor pentru elevii care frecventează învățământul profesional, care intră în vigoare începând cu 10 septembrie 2012 (art. 17). Hotărârea susține:

- reglementarea subvenționării costurilor aferente frecventării liceului pentru elevii de liceu din mediul rural sau urban provenind din grupuri socio-economice dezavantajate, precum și a costurilor pentru elevii care frecventează învățământul profesional;
- acordarea Bursei „Gheorghe Șincai” pentru elevii de liceu din medii defavorizate, orfani sau bolnavi (art. 4);
- acordarea Bursei „Constantin Brâncuși” tuturor elevilor care frecventează învățământul profesional și constă într-un sprijin financiar lunar (art. 6).

III.3. Învățământ superior

III.3.1. Acces la învățământul superior în funcție de capacitățile individuale

În România, accesul la învățământul superior se face în funcție de capacitățile individuale după cum prevede **Legea Educației Naționale, nr. 1/2011** prin următoarele articole:

- în vederea testării cunoștințelor și a capacităților cognitive, respectiv artistice sau sportive, și a admiterii într-un program de studii pentru licență, master ori doctorat, instituțiile de învățământ superior organizează examene de admitere pentru fiecare program și ciclu de studiu (art. 199, al 4);
- accesul la învățământ superior este, din punct de vedere legal, universal pentru orice persoană care deține o diplomă de bacalaureat (art.151, al. 1).
- la admiterea în învățământul superior de stat și particular, pentru fiecare ciclu și program de studii universitare, cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene, ai statelor aparținând Spațiului Economic European și ai Confederației Elvețiene pot candida în aceleași condiții prevăzute de lege pentru cetățenii români, inclusiv în ceea ce privește taxele de școlarizare (art. 142, al 4);
- în învățământul superior nu sunt admise discriminări pe criterii de vârstă, etnie, sex, origine socială, orientare politică sau religioasă, orientare sexuală sau alte tipuri de discriminare, cu excepția măsurilor afirmative prevăzute de lege (art. 118, al 2).

III.3.2. Măsuri adoptate de guvern pentru a se asigura că nicio discriminare, pe motivele precizate în Convenție, nu împiedică accesul și finalizarea studiilor superioare, atât în instituțiile publice, cât și în cele private

Guvernul României, prin Legea educației naționale, promovează un sistem național de învățământ superior bazat pe principiul libertății academice, principiul echității, principiul respectării drepturilor și libertăților studenților și ale personalului academic, principiul independenței de ideologii, religii și doctrine politice, principiul libertății de mobilitate națională și internațională a studenților, a cadrelor didactice și a cercetătorilor (art. 118, al. 1, lit. a, e, h, i, j). Astfel, în învățământul superior nu sunt admise discriminări pe criterii de vârstă, etnie, sex, origine socială, orientare politică sau religioasă, orientare sexuală sau alte tipuri de discriminare, cu excepția măsurilor afirmative prevăzute de lege (art. 118, al. 2).

La admiterea în învățământul superior de stat și particular, pentru fiecare ciclu și program de studii universitare, cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene, ai statelor aparținând Spațiului Economic European și ai Confederației Elvețiene pot candida în aceleași condiții prevăzute de lege pentru cetățenii români, inclusiv în ceea ce privește taxele de școlarizare (art.142, al.4).

Minoritățile naționale au dreptul la învățământ universitar și postuniversitar în limba maternă ((art.135, al.4). În universitățile multilingve și multiculturale, cel puțin unul dintre prodecani se numește la propunerea cadrelor didactice aparținând minoritarii naționale din departamentul secției sau liniei de predare într-o limba a minorităților naționale (art.207, al.5, lit. d). În cazul universităților confesionale, alegerea persoanelor în funcțiile de conducere se face cu avizul cultului fondator (art.207, al.8).

Studenții cu dizabilități fizice au dreptul la căi de acces adaptate nevoilor lor, în toate spațiile universitare, precum și la condiții pentru desfășurarea normală a activităților academice, sociale și culturale în cadrul instituțiilor de învățământ superior (art. 118, al. 3).

Studenții care provin din familii cu venituri reduse beneficiază de un sistem de împrumuturi bancare pentru efectuarea studiilor, garantate de stat, în condițiile legislației în vigoare, prin Agenția de credite și burse de studii. Împrumuturile pot acoperi taxele de studii și costul vieții pe perioada studiilor (art.204, al.1). Un număr de locuri bugetate sunt garantate pentru candidații proveniți din medii cu risc socioeconomic ridicat sau marginalizate din punct de vedere social — romi, absolvenți ai liceelor din mediul rural sau din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori (art.205, al.6).

De asemenea, prin **Hotărârea de Guvern nr. 789 din 3 august 2011**, privind aprobarea metodologiei de evaluare în scopul clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii, precum și a **Ordinului Ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (OMECTS) nr. 4174/2011** care stabilește lista indicatorilor folosiți efectiv în procesul de evaluare, au fost introduse, pentru prima oară în evaluarea universităților din România, criterii și indicatori care măsoară gradul de implicare al universităților în combaterea discriminării și stimularea incluziunii prin asigurarea accesului la învățământ universitar. Astfel, putem

exemplifica, din OMECTS 4174/2011, prin citarea unor indicatori subsumați Standardului „SS3. Implicarea socială și culturală a universității”, aceștia fiind: I 2.9. Studenți din medii socioeconomice dezavantajate, I 2.7. Studenți maturi și I 2.8. Studenți cu dizabilități. Aceste date au făcut parte din evaluarea realizată la nivelul întregului sistem de învățământ universitar.

O serie de **proiecte finanțate prin Programul Operațional Sectorial – Dezvoltarea Resurselor Umane (POS – DRU)** sprijină și finanțează activități de facilitare a accesului și a participării la învățământul superior a grupurilor considerate vulnerabile.

III.4. Educația adulților și învățarea pe tot parcursul vieții

III.4.1. Măsurile luate de guvern în vederea instituirii unui sistem de educație permanentă, bazat pe capacitățile individuale, în special, o educație de bază pentru cei care nu au fost încadrați în învățământul primar sau care nu au finalizat învățământul primar

Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului a inițiat în ultimii ani o serie de măsuri care au vizat elaborarea unei strategii coerente în domeniul educației pe parcursul întregii vieți. Există în acest moment un draft al strategiei care urmează să fie definitivat și supus dezbaterii publice până la finalul anului 2012. Grupul de lucru pentru elaborarea *Strategiei învățării permanente în România* a convenit asupra următoarelor priorități strategice privind educația permanentă: integrarea abordărilor privind învățarea permanentă în România; promovarea participării la învățarea permanentă; recunoașterea și validarea învățării non-formale și informale; orientarea educației și formării către dezvoltarea competențelor transversale la orice vârstă; modularizare și acces la parcursuri flexibile de educație și formare inițială și continuă; dezvoltarea centrelor comunitare de învățare permanentă; reconcilierea vieții profesionale cu viața de familie și implicarea civică.

Aceste priorități au fost preluate și în noua lege a educației, în capitolul special destinat educației permanente. De asemenea, în prezent de află în lucru elaborarea unor metodologii specifice de implementare a prevederilor legii, în care sunt precizate responsabilitățile, atribuțiile și mecanismele de finanțare a măsurilor de dezvoltare a învățării permanente.

Mai mult decât atât, noua Lege a educației naționale lansată pe 10 ianuarie 2011 valorifică maximal principiile educației permanente, reglementează cadrul general și integrator și stabilește responsabilitățile în domeniul educației permanente în România. Legea creează contextul finalizării procesului de elaborare a strategiei educației permanente în România și reglementează noi atribuții și responsabilități instituțiilor cu rol în domeniul educației permanente.

Principiile învățării pe tot parcursul vieții au fost de asemenea incluse ca priorități și în cadrul altor documente de politică în domeniul educației, formării continue și ocupării forței de muncă:

Planul național de dezvoltare 2007-2013 (PND), Programul național de reforme (PNR) și Programul operațional sectorial în domeniul dezvoltării resurselor umane (POS DRU).

Conform legii educației, responsabilitățile pentru educația permanentă se împart între ministerele de resort (MECTS, MMFPS, MCPN) dar sunt precizate noi responsabilități pentru agenții guvernamentale, instituții publice sau organizații nonguvernamentale.

De asemenea, conform noii legi sunt diversificate cursurile de educație și formare profesională atât prin măsurile de reconfigurare a sistemului de învățământ profesional, cât și prin măsurile care vizează recunoașterea rezultatelor învățării dobândite în contexte diverse (formale, informale și nonformale) sau întocmirea portofoliului de învățare permanentă.

Eforturile viitoare ale României se vor centra pe identificarea unor mecanisme de finanțare eficientă a acestor măsuri și prin dezvoltarea capacității de monitorizare a noilor măsuri prevăzute de lege.

III.4.2. Măsurile aplicate pentru a garanta un acces echitabil la educația de bază și la educația permanentă, astfel încât să răspundă nevoilor educative ale tuturor tinerilor și adulților, eliminând analfabetismul și asigurând un acces echitabil la programe adecvate ce au ca scop achiziția de cunoștințe și de competențe necesare în viața curentă

Atât Legea educației, cât și proiectul de strategie în domeniul învățării pe parcursul întregii vieți au în vedere o serie de grupuri țintă, focalizarea este pe următoarele grupuri cu risc crescut de părăsire timpurie a studiilor:

- tinerii și adulții care nu au finalizat învățământul obligatoriu;
- tinerii care au părăsit sistemul de educație înainte de a obține o calificare profesională și nu sunt cuprinși în nicio formă de educație sau formare profesională;
- absolvenții de învățământ non-profesional sau cei care au absolvit studiile învățământului liceal sau ale învățământului superior în domenii și calificări redundante ori nerelevante pe piața forței de muncă;
- persoanele cu cerințe educaționale speciale;
- tinerii și adulții care revin în țară după o perioadă de muncă în străinătate;
- tinerii și adulții rezidenți în comunități dezavantajate economic și social;
- angajații de peste 40 de ani cu nivel scăzut de educație, rezidenți în mediul urban și în mediul rural, cu calificare redusă sau necalificați;
- elevii cu risc major de eșec școlar.

Măsurile în sprijinul persoanelor care au părăsit timpuriu sistemul de educație solicită corelarea acțiunilor întreprinse la nivel instituțional/la nivelul școlii, cu măsuri de combatere a condițiilor socio-economice defavorabile. Măsurile adoptate în acest sens vizează:

- oportunități de reintrare în sistem a persoanelor care au părăsit timpuriu educația, realizabile prin: a) dezvoltarea programelor de tipul „A doua șansă” care să ofere persoanelor care au depășit vârsta oficială de școlarizare, posibilitatea recuperării achizițiilor cognitive și formării profesionale; b) realizarea „Centrelor Comunitare de Învățare Permanentă” prevăzute a se înființa prin Legea Educației Naționale;
- existența, în școală, a psihologului sau consilierului școlar care să analizeze cazurile dificile și să propună și dezvolte programe de intervenție;
- asistarea elevilor din comunități defavorizate și dezvoltarea unor programe sociale în școli: masă caldă, achiziționare de rechizite, alocație/bursă socială.
- recunoașterea competențelor dobândite în contexte non-formale și informale, în vederea integrării persoanelor care au părăsit timpuriu sistemul de educație, pe piața forței de muncă;
- desfășurarea unei campanii la nivel național, de informare și sensibilizare a angajaților aflați în situație de risc pe piața muncii, cu privire la beneficiile formării continue la locul de muncă și în comunitate.

III.5.Educație de calitate

III.5.1. Măsurile de asigurare a calității educației în toate instituțiile publice

Învățământul de același nivel calitativ și condiții echivalente în privința calității educației sunt asigurate în toate instituțiile publice, de același grad prin:

Legea educației naționale 1/2011 care:

- se bazează pe principiul calității, activitățile din învățământ fiind raportate la standardele de referință și la bune practici naționale și internaționale (art.3, lit. b), pe principiul eficienței în baza căruia se urmărește obținerea de rezultate educaționale maxime, prin gestionarea resurselor existente (art.3, lit. d), pe cel al centrării educației pe beneficiarii acesteia (art.3, lit. p) și pe principiul echității distribuirii fondurilor destinate unui învățământ preuniversitar de calitate (art.9, al. 1, lit. b);
- încurajează și susține performanțele școlare și universitare prin acordarea unor burse de studiu, premii sau alte stimulente elevilor și studenților (art.12, al. 3 - 5);
- prevede înființarea consorțiilor școlare în vederea asigurării calității educației și a optimizării gestionării resurselor (art.62);
- asigură elaborarea planurilor individualizate de învățare a elevilor în urma rezultatelor obținute de aceștia la evaluările naționale (art.74, al. 2 - 4);
- asigură, prin atribuțiile Inspectoratelor Școlare, aplicarea legislației, monitorizarea activităților de predare-învățare, respectarea standardelor naționale/indicatorilor de

performanță și evaluarea calității managementului unităților și instituțiilor de învățământ (art. 95, al. 1, lit. b și c);

- prevede prezentarea anual, de către directorul unității școlare a unui raport asupra calității educației în unitatea sau instituția pe care o conduce (art.97, al. 2, lit. h);
- gestionează și asigură calitatea actului didactic prin prevederile privind atribuțiile Consiliului profesoral (art.98, al. 2, lit. a);
- prevede clasificarea universităților și ierarhizarea programelor de studii pe domenii academice în funcție de misiunea asumată (de educație sau de cercetare). Informațiile rezultate în urma evaluării, precum și datele primare declarate de universități, sunt publice.

Legea nr. 87/2006 pentru aprobarea **Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 75/2005** privind asigurarea calității educației, modificată prin OUG 102/2006 publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 334 din 13.04.2006 reglementează asigurarea calității educației și asigură aplicarea prevederilor sale tuturor organizațiilor furnizoare de educație care operează pe teritoriul României. Această lege stabilește condițiile pe care trebuie să le întrunească orice persoană juridică publică sau privată, interesată în furnizarea de educație pentru a fi acreditată, activitățile cuprinse în procedura de acreditare și drepturile furnizorului de educație autorizat. La nivelul fiecărei organizații furnizoare de educație din România, s-a impus înființarea unei Comisii pentru evaluarea și asigurarea calității (art.11). Legea prevede condițiile de desfășurare a activităților de învățământ superior numai în cadrul instituțiilor de învățământ superior autorizate să funcționeze provizoriu ori acreditate și sancțiunile prevăzute pentru nerespectarea condițiilor stipulate (art. 35 al. 2 și 3). De asemenea, stabilește metodologia asigurării calității educației, precizează criteriile vizate în realizarea evaluării externe a calității educației și prevede înființarea Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS) și a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar (ARACIP) ca instituții publice de interes național, în subordinea Ministerului Educației și Cercetării, cu personalitate juridică și cu buget propriu de venituri și cheltuieli (art. 14, al. 1).

ARACIP desfășoară în prezent mai multe proiecte strategice (*Sprijin pentru unitățile școlare în implementarea manualului de evaluare internă a calității educației, Dezvoltarea culturii calității și furnizarea unei educații de calitate în sistemul de învățământ preuniversitar din România prin implementarea standardelor de referință*), atât în domeniul formării specifice, cât și cunoașterii standardelor și sensibilizării publicului privind educația de calitate (Campania de conștientizare a stadiului culturii calității și a dreptului la o educație de calitate). Aspectele preventive și cele tehnice, de asigurare a calității, sunt îmbinate astfel cu cele culturale și civice, asigurând sustenabilitatea dezvoltărilor ulterioare a acestor proiecte.

Din documentul emis de MECTS [Raport asupra stării sistemului national de invatamant 2010](#) reies următoarele:

- nu au fost constatate disparități de gen în învățământul preuniversitar, în niciunul dintre nivelurile existente, după cum nu există disparități de gen în ceea ce privește funcțiile de conducere, îndrumare și control;
- calificarea personalului didactic, conform cu Raportul privind starea învățământului, 2010, urmează o tendință ascendentă, ajungând la 95,4% în anul școlar 2009-2010. Totuși, învățământul preșcolar continuă să aibă ponderea cea mai ridicată de personal didactic necalificat, în special în mediul rural;
- programele specifice de calificare a personalului didactic, care au avut ca grup țintă școlile de la sate, precum și programele specifice de ameliorare a competențelor didactice, derulate la nivel național, au condus la scăderea disparităților rural-urban.

III.6. Profesia de cadru didactic

III.6.1. Existența unor cazuri de discriminare în ce privește formarea cadrelor didactice și măsuri de garantare a pregătirii pentru profesia didactică, fără discriminare

Nu există cazuri de discriminare în ce privește formarea cadrelor didactice, întrucât accesul la formare, încadrarea și progresul în cariera didactică se realizează pe baza competiției deschise, reglementate legal:

- admiterea la cursurile de formare inițială pentru profesia didactică se realizează pe baza unui interviu și a unui dosar de înscriere, conform OMECTS nr. 4316/2008;
- cadrele didactice din învățământul preuniversitar au dreptul de a participa la orice formă de pregătire și de organizare a perfecționării/formării continue prevăzute în *Metodologia privind Formarea continuă a personalului din învățământul preuniversitar* în țară sau în străinătate (art. 2);
- cadrele didactice care predau la grupe sau clase cu predare integrală în limba minorităților naționale au dreptul la pregătire și perfecționare în limba de predare, în țară sau în străinătate (cf. Legii educației naționale 1/2011, art. 45, alin. 11);
- ocuparea posturilor didactice se realizează prin concurs organizat la nivelul unității de învățământ cu personalitate juridică; concursul are caracter deschis, putând candida orice persoană care îndeplinește condițiile prevăzute de lege (cf. Legii educației naționale nr. 1/2011, art. 89-90);
- în învățământul superior, drepturile și îndatoririle personalului didactic sunt stabilite prin Carta universitară, Codul de etică universitară, contractul individual de muncă și alte prevederi legislative; membrilor comunității universitare le este garantată libertatea academică (Legea educației naționale, nr. 1/2011, art. 304).

III.6.2. Situația materială a personalului didactic, la toate nivelurile de învățământ

Salarizarea personalului din învățământ se realizează în funcție de nivelul de studii, vechime, grad didactic/titlu științific, sarcini specifice (de ex., spor pentru profesorii diriginți).

În învățământul preuniversitar, salariul unui profesor debutant este de aprox. 750 lei net, echivalentul a aprox. 170 Eur (calculat la un curs mediu de 4.5 lei = 1 Eur, în luna august 2012), iar salariul pe care îl poate obține un profesor cu cel mai înalt grad didactic, cu sporul maxim de vechime și alte sporuri specifice profesiei didactice poate fi de aprox. 2000 lei net, echivalentul a aprox. 445 Eur, conform normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 283/2011 (<http://salar.sitsco.com>). În cazul în care un profesor cu spor maxim de vechime, cu gradul didactic I, spor de dirigenție beneficiază și de gradație de merit sau de spor de învățământ special, spor de practică pedagogică sau spor de mediu rural, salariul net poate ajunge la aprox. 2800 lei.

Diferența dintre salariul de intrare în sistem și cel de ieșire este mare, fapt care are repercursiuni asupra structurii personalului didactic (îmbătrânirea personalului, rata mare de părăsire a profesiei în prima etapă a carierei etc.), asupra motivației pentru cariera de profesor (interesul scăzut al tinerilor pentru profesia didactică) și, implicit, asupra calității educației.

În învățământul superior, salariul unui cadru didactic debutant este de aprox. 1200 lei, iar al unui cadru didactic cu cel mai înalt titlu științific (profesor universitar), cu sporul maxim de vechime, conducere de doctorat etc. este de aprox. 4500-5000 lei.

Legea nr. 315/2006 privind **stimularea achiziționării de cărți sau de programe educaționale** pe suport electronic a acordat cadrelor didactice echivalentul sumei de 100 de euro pe an, pentru cumpărarea de cărți sau materiale educaționale. Legea a fost abrogată prin Legea nr. 118/2010 privind unele măsuri în vederea restabilirii echilibrului bugetar.

Prin ordine ale ministrului educației, se stabilesc anual sumele primite de profesorii care participă la organizarea și desfășurarea examenelor naționale. Președinții comisiilor de evaluare primesc între 100 și 160 de euro, în funcție de numărul de elevi înscriși într-un centru de examen, iar cadrele didactice evaluatoare sunt plătite în funcție de numărul lucrărilor corectate/al elevilor evaluați.

III.6.3. Cum sunt tratați, în medie, profesorii, la fiecare nivel de învățământ, comparativ cu altă funcționari având o calificare echivalentă?

Salariul mediu net în învățământ a fost în luna mai 2012 de 1316 lei (salariul mediu brut fiind de 1829 lei). Tabelul de mai jos reflectă poziționarea personalului din învățământ, din punct de vedere salarial, în comparație cu personalul având calificări echivalente, din alte sectoare de activitate (conform Institutului Național de Statistică, Buletin statistic lunar, nr. 5/2012):

Domeniul de activitate	Salariul mediu net în mai 2012, in ROL
Cercetare-dezvoltare	2333

Administrație publică și apărare, asigurări sociale din sistemul public	1879
Învățământ	1316
Sănătate	1255

III.6.4. Măsuri preconizate pentru a ameliora condițiile de viață ale personalului didactic

Legea nr. 284/2011 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice stipulează salarizarea uniformă a cadrelor didactice, dar există măsuri de recompensare financiară a profesorilor cu rezultate foarte bune:

- gradația de merit se obține pentru o perioadă de cinci ani, pe baza unui concurs organizat la nivelul inspectoratelor Școlare județene, și reprezintă 25% din salariul de bază (cf. OMECTS nr. 5486 din 29.09.2011);
- diploma „Gheorghe Lazăr” clasele I, a II-a și a III-a reprezintă un premiu de 20%, 15% și, respectiv, 10% din suma salariilor de bază primite în ultimele 12 luni de activitate;
- diploma de excelență se poate acorda profesorilor pensionați sau care se pensionează și este însoțită de un premiu de 20% din suma salariilor de bază primite în ultimele 12 luni de activitate.

Alte hotărâri privind angajarea, motivarea, evaluarea, recompensarea, răspunderea disciplinară și disponibilizarea personalului didactic se iau la nivelul unității de învățământ de către consiliul de administrație (cf. Legii educației naționale nr. 1/2011, art. 93).

Pentru stimularea cadrelor didactice să profeseze în mediul rural, se acordă indemnizația de zone izolate (art. 2, al. 3, Anexa nr. 5 din Legea 63/2011). Aceasta se acordă personalului didactic calificat de predare care își desfășoară activitatea în mediul rural sau în localități izolate și reprezintă 3-20% din salariul de încadrare, în funcție de zona geografică în care lucrează cadrul didactic. Diferențierea pe zone și localități a fost aprobată prin **H.G. nr. 1613** din 23 decembrie 2009 *privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice*.

Pe lângă indemnizația de zone izolate se acordă, după caz, spor de practică pedagogică, spor de predare simultană, compensații tranzitorii, spor pentru condiții periculoase sau vătămătoare, spor de vechime în muncă.

III.7. Respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

(eforturile depuse în vederea realizării prin intermediul educației a deplinei dezvoltări a personalității umane și consolidarea respectului pentru drepturile omului și libertățile fundamentale)

Respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale este asigurată prin **Legea educației naționale 1/2011**, prin numeroase articole deja menționate. În mod deosebit, art.1. garantează dreptul fundamental la învățatură pe tot parcursul vieții în învățământul de stat, particular și confesional; învățarea pe tot parcursul vieții include totalitatea activităților de învățare realizate de fiecare persoană, începând cu educația timpurie, în scopul dobândirii de cunoștințe, formării de deprinderi/abilități și dezvoltării de aptitudini semnificative din perspectivă personală, civică, socială și/sau ocupațională (art. 13). Dreptul la o dezvoltare liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii, precum și accesul fără discriminare la toate formele și nivelurile de învățământ pentru cetățenii României, Uniunii Europene, Confederației Elvețiene, minorii care solicită sau au dobândit o formă de protecție în România, minorii străini și minorii apatrizi a căror ședere pe teritoriul României este oficial recunoscută sunt garantate prin art. 2. Legea garantează dreptul la identitate culturală și la dialog intercultural, la educație de calitate, adecvată nevoilor de dezvoltare personală și social-economică, și care asigură păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase persoanelor care aparțin minorităților naționale, dreptul a șanse egale, libertatea academică, libertatea de gândire și independența față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice (art. 3).

Părinții au dreptul să se implice în educația copiilor, iar școlile pot încheia cu aceștia un contract educațional din care să reiasă drepturile și obligațiile reciproce ale părților (art. 3 și 86).

Proiectul IPPE¹ – *Construction d'indicateurs de la participation des parents dans l'enseignement obligatoire* (143672-LLP-1-2008-1-IP-KAI-KAISWCR 20089-3597/001-001) a fost inițiat de Catedra Unesco, Università degli Studi di Bergamo (Italia) și s-a desfășurat în perioada 2009-2011. Proiectului IPPE a avut ca obiectiv constuirea unui set de indicatori pentru măsurarea participării părinților la viața școlii, în sistemele educative europene, utilizând o abordare a educației bazată pe drepturile omului. Indicatorii formulați se referă la drepturile individuale - dreptul la informare cu privire la progresul copiilor lor și cu modul de organizare a sistemului școlar, în general, și al școlii, în special; dreptul de a alege unitatea școlară; dreptul de a contesta, precum și la drepturile colective ale părinților, anume dreptul la participare a

¹ Institutul de Științe ale Educației (România) a făcut parte din Consorțiul IPPE, împreună cu European Parents Association (Spania), OIDEL (Elveția), Pro Dignitate – Fundação de Direitos Humanos (Portugalia), Aberystwyth University (Marea Britanie) și Universidad de la Rioja (Spania)

părinților în cadrul structurilor formale. Cercetarea s-a desfășurat în 15 țări din Europa. Studiul și observatorul privind participarea părinților în viața școlii din perspectiva unor “indicatori-cetățean” constituie instrumente de lucru puse la dispoziția autorităților pentru a facilita coordonarea politicilor publice și gestiunea sistemelor educative (www.parentsparticipation.eu; www.leonardoippe.eu).

Elevii și studenții au dreptul la educație în spiritul demnității, toleranței și respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (art. 4, lit. e), dreptul la opinie, acces total la decizia și la rezultatele școlare prin comunicarea periodică și adecvată a acestora (art. 3, lit. m), la educație pentru sănătate, inclusiv prin educația fizică și prin practicarea activităților sportive (art. 3, lit. r),

al elevului/studentului ca beneficiar direct al sistemului de învățământ (art. 3, lit. u) etc. Școala poate stabili împreună cu Consiliul Național al Elevilor și cu organizațiile guvernamentale și nonguvernamentale reprezentative, un statut propriu în care să fie prevăzute drepturile și îndatoririle elevilor (art. 80).

Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului este asigurată în învățământul obligatoriu prin curriculum-ul național care include:

- în trunchiul comun (discipline obligatorii): educație civică (clasele III și IV), Cultură civică (clasele VII și VIII);
- discipline opționale relevante pentru formarea competenței sociale și civice (a se vedea secțiunea III.2.1).

III.8. Învățământul privat

III.8.1. Cadrul de reglementare aplicabil pentru:

a) crearea sau menținerea instituțiilor de învățământ privat

Cadrul de reglementare aplicabil la crearea sau menținerea învățământului privat, alternativ sau confesional este asigurat prin:

- **Legea educației naționale nr. 1/2011** care prevede:
 - posibilitatea de a organiza *învățământ particular și confesional* conform principiului nonprofit în unități de învățământ preuniversitar, la toate nivelurile și formele. Criteriile, standardele și indicatorii de performanță pe care aceste unități trebuie să le îndeplinească sunt identice cu cele pe care trebuie să le îndeplinească unitățile de învățământ de stat. Unitățile de învățământ preuniversitar particular și confesional sunt autorizate și acreditate potrivit legislației în vigoare, iar cele acreditate sunt sprijinite de stat (art. 60, al. 1, 2, 4, 5, 6);
 - sprijinirea și coordonarea de către stat a învățământului particular și confesional, în condițiile legii, respectând în întregime drepturile acestuia. Unitățile de învățământ particular

sunt libere și autonome organizatoric, economic și financiar. Ele au drept fundament proprietatea privată, garantată de Constituția României. (art. 60, al. 3);

- numirea directorilor unităților de învățământ particular de persoana juridică fondatoare a respectivei unități și informarea inspectoratului Școlar cu privire la actul de numire în funcție (art. 60, al. 7);
- specificări privind inițierea și organizarea în sistemul de învățământ preuniversitar din România, cu acordul MECTS, a *alternative educaționale* (art. 59, al. 1). Unitățile de învățământ alternativ dispun de autonomie organizatorică și funcțională, în conformitate cu specificul alternativei. Acreditarea / evaluarea periodică a acestora se fac potrivit legii. Grupele / clasele / unitățile de învățământ alternativ sunt deschise tuturor cetățenilor țării și se pot organiza în limba română, în limbile minorităților naționale sau în limbi de circulație internațională (art. 59, al. 2 - 5);
- asigurarea dreptului persoanelor aparținând minorităților naționale de a studia în limba maternă, la toate nivelurile, tipurile și formele de învățământ preuniversitar, în condițiile legii (art. 45, al 1);
- posibilitatea părinților de a solicita organizarea unor grupe, clase sau unități de învățământ preuniversitar cu predare în limbile minorităților naționale (art. 45, al 2).

- **Ordinul de Ministru nr. 5571** privind aprobarea *Regulamentului de organizare și funcționare a învățământului preuniversitar alternativ* publicat în Monitorul Oficial al României nr. 782 din 3.11.2011, care prevede:

- constituirea *Comisiei Naționale a Alternativelor Educaționale, Regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei Naționale pentru Alternative Educaționale (C.N.A.E.)* și precizează atribuțiile acesteia;
- înființarea grupelor/ claselor/ structurilor de învățământ alternativ în cadrul unităților de învățământ preuniversitar în funcție de întrunirea criteriilor: exprimarea în scris a opțiunilor părinților/ tutorilor legal instituți, asigurarea cadrelor didactice abilitate și formate pentru alternativa educațională solicitată, avizul consiliului de administrație al unității de învățământ, avizul C.N.A.E., aprobarea grupei/ clasei/ structurii de către consiliul de administrație al inspectoratelor Școlare, prin cuprinderea acestora în proiectul planului de Școlarizare pentru învățământul preuniversitar (art. 12, lit. a – e);
- asigurarea unei dotări minime specifice, prevăzută în regulamentul de organizare și funcționare a fiecărei alternative educaționale, în vederea înființării grupelor/ claselor/ structurilor/ unităților de învățământ alternativ (art. 13).

Institutul de Științe ale Educației a elaborat în 2011 un studiu intitulat *Punți de trecere între învățământul tradițional și cel bazat pe modele pedagogice alternative în sistemul românesc de învățământ*, care oferă:

- bază de date actualizată privind învățământul alternativ din România;

- informații privind cadrul legal al pluralismului educativ;
- date despre evoluția din ultimul deceniu a alternativelor educaționale (poziția alternativelor educaționale în oferta școlară, formarea și perfecționarea cadrelor didactice, opinii ale cadrelor didactice și părinților privind alternativele educaționale, situațiile de transfer în și dinspre învățământul alternativ).

Oferta sistemului de învățământ se concretizează în **șase alternative educaționale** (Waldorf, Pedagogia curativă, Step by Step, Montessori, Freinet, Planul Jena), dintre care doar două alternative parcurg întreaga perioadă de școlarizare în învățământul preuniversitar (Waldorf și Pedagogia curativă), oferind șanse copiilor de continuitate a parcursului educativ.

b) alegerea părinților și la crearea sau menținerea, din motive de ordin religios sau lingvistic, a sistemelor sau a instituțiilor de învățământ separate, care a fost adoptat pentru a asigura egalitatea de șanse și de tratament în materie de educație

Constituția României stipulează dreptul părinților de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine (art. 24, al 6).

Legea Educației Naționale, nr. 1/2011 care prevede posibilitatea înființării unor instituții de învățământ private sau confesionale cu resursele și la inițiativa unei fundații sau asociații, ale unui cult religios recunoscut oficial sau ale oricărei persoane juridice de drept privat. Aceste instituții trebuie să parcurgă aceleași etape de autorizare și acreditare ca și celelalte instituții de învățământ, potrivit legislației primare și secundare în vigoare, să fie evaluate periodic pe baza metodologiei de evaluare în vederea autorizării și acreditării instituționale (art. 227 și 228). Evaluarea universităților se realizează după aceeași metodologie, indiferent de forma lor de proprietate sau de orientarea lor confesională. În România funcționează, în prezent, două universități confesionale și peste 70 de universități private, legal acreditate cu drepturi depline.

Legea nr. 489/2006 privind *libertatea religioasă și regimul general al cultelor* reglementează:

- dreptul exclusiv al părinților sau tutorilor de a opta pentru educația religioasă a copiilor minori, conform propriilor convingeri (art. 3, al.1);
- dreptul cultelor de a înființa și administra unități de învățământ pentru pregătirea personalului de cult, a profesorilor de religie, precum și a altor specialiști necesari activității religioase a fiecărui cult, în condițiile prevăzute de lege (art. 33, al. 1);
- dreptul fiecărui cult de a stabili forma, nivelul, numărul și planul de școlarizare pentru instituțiile de învățământ proprii, în condițiile prevăzute de lege (art. 33, al. 2);
- dreptul cultelor recunoscute de a înființa și administra forme de învățământ confesional de toate nivelurile, profilurile și specializările, în condițiile legii (art. 39, al. 1).

III.9. Educație religioasă și morală

III.9.1. Măsuri aplicate pentru a asigura un nivel minim de învățământ având în vedere drepturile părinților sau tutorilor legali, în ceea ce privește educația religioasă și morală a copiilor lor și alegerea instituțiilor de învățământ, conform dispozițiilor Convenției

În vederea asigurării unui nivel minim de învățământ având în vedere drepturile părinților sau tutorilor legali, în ceea ce privește educația religioasă și morală a copiilor lor și alegerea instituțiilor de învățământ există articole prevăzute în Constituția națională și în Legea educației naționale.

Constituția națională (2003) asigură:

- libertatea credințelor religioase, nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale (art. 29, al. 1);
- libertatea cultelor religioase care se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii (art. 29, al. 3);
- autonomia cultelor religioase față de stat și sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfeline. (art. 29, al. 5);
- dreptul părinților sau a tutorilor de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine (art. 29, al. 6);
- libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege (art. 32, al. 7);
- libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale (art. 33, al. 2).

Legea educației naționale 1/2011 prevede:

- garantarea educației bazate pe principiul echității, garantării identității culturale, recunoașterii și garantării drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale, dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase, principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice, principiul incluziunii sociale, principiul organizării învățământului confesional potrivit cerințelor specifice fiecărui cult recunoscut (art.3);
- asigurarea educării în spiritul demnității, toleranței și respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, cultivarea sensibilității față de problematica umană, față de valorile moral-civice și a respectului pentru natura și mediul înconjurător natural, social și cultural (art.4);
- asigurarea dreptului constituțional pentru toți copiii de a participa la ora de religie, conform confesiunii proprii (art.18, al.1) sau de a nu frecventa ora de Religie (art.18, al.2);
- asigurarea predării disciplinei Religie doar de personalul didactic calificat (art.18, al.3);

- susținerea financiară și coordonarea învățământului particular și confesional acreditat (art.60, art.64, al.8, 9);
- asigurarea acelorași drepturi și îndatoriri pentru cadrele didactice care predau disciplina Religie;
- interzicerea activităților care încalcă normele de moralitate, a activităților care pun în pericol sănătatea și integritatea fizică sau psihică a copiilor, tinerilor, a personalului didactic, didactic auxiliar și nedidactic, precum și a activităților de natură politică și a prozelitismului religios (art.7);
- faptul că disciplina Religie are aceleași oportunități ca celelalte discipline din Cadrul Curriculumului Național (concursuri școlare, activități extracurriculare, profesorii au aceleași drepturi și îndatoriri etc.).

Ordonanța de Guvern nr. 137/2000 actualizată privind *prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare*, republicată în Monitorul Oficial nr. 99 din 8.02.2007 prevede aplicarea principiului egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării prin exercitarea dreptului la libertatea de gândire, conștiință și religie (art. 1, al. 2, lit. d (vii)).

Legea nr. 489/2006 privind *libertatea religioasă și regimul general al cultelor* prin care este garantat:

- dreptul oricărei persoane de a avea sau de a adopta o religie, de a și-o manifesta în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin practicile și ritualurile specifice cultului, inclusiv prin educație religioasă, precum și libertatea de a-și păstra sau schimba credința religioasă (art. 2, al. 1);
- dreptul exclusiv al părinților/tutorilor de a opta pentru educația religioasă a copiilor minori, conform propriilor convingeri (art. 3, al. 1);
- dreptul copilului care a împlinit 16 ani de a-și schimba religia (art. 3, al. 2);
- dreptul cultelor de a asigura predarea religiei în învățământul de stat sau particular, de a numi personalul didactic ce predă religia în școlile de stat sau, în cazul unor abateri grave, de a retrage acordul acestuia (art. 32, al. 1 - 3);
- dreptul elevilor de a face dovada studierii religiei proprii cu atestat din partea cultului căruia îi aparțin, în situația în care conducerea școlii nu poate asigura profesori de religie aparținând cultului din care fac parte aceștia (art. 32, al. 4);
- dreptul cultelor de a înființa și administra unități de învățământ pentru pregătirea profesorilor de religie, precum și de a își stabili forma, nivelul, numărul și planul de școlarizare pentru instituțiile de învățământ proprii (art. 33, al. 1, 2);
- dreptul cultelor de a elabora planurile și programele de învățământ pentru învățământul teologic preuniversitar și programele pentru predarea religiei, precum și dreptul de a aproba planurile și programele de învățământ pentru învățământul superior (art. 34, al. 1, 2);
- dreptul personalului didactic din unitățile de învățământ teologic din învățământul de stat de a fi recunoscute de către Ministerul Educației (art. 35);

- dreptul copiilor din centrele de plasament organizate de instituțiile publice, particulare sau aparținând cultelor, de a beneficia de educație religioasă conform apartenenței lor religioase (art. 36, al. 1);
- dreptul cultelor recunoscute de a înființa și administra forme de învățământ confesional de toate nivelurile, profilurile și specializările care va fi susținut financiar de către stat (art. 39, al. 1, 3);
- dreptul unităților de învățământ confesional la autonomie organizatorică și funcțională potrivit statutelor și canoanelor lor, în concordanță cu prevederile legale ale sistemului național de învățământ (art. 39, al 4);
- dreptul elevilor sau studenților de a se înscrie în învățământul confesional, indiferent de religie sau confesiune, garantându-se libertatea educației religioase a acestora, corespunzătoare propriei religii sau confesiuni (art. 39, al 5).

III.10. Drepturile minorităților naționale

III.10.1. Cum este protejat dreptul minorităților naționale de a desfășura activități educative care le sunt proprii?

Dreptul minorităților naționale de a desfășura activități educative este protejat de Constituția României (dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă - art. 32, al. 3) și de Legea Educației Naționale (art.45 și 46 - copiii aparținând minorităților naționale au dreptul să studieze în limba maternă, la toate nivelurile, tipurile și formele de învățământ preuniversitar, în condițiile legii; copiii și tinerii aparținând minorităților naționale beneficiază de elemente de discriminare pozitivă menite să sporească șansele de reușită școlară, de exemplu coeficientul mărit de calcul al costului standard per elev/ preșcolar, luând în considerare predarea în limba minorității naționale sau a limbii minorității naționale).

Între anii școlari 2006-2011, în România, s-a asigurat:

- învățământ cu predare în limba maternă pentru minoritățile maghiară, germană, ucraineană, slovacă, rromani, sârbă, croată și cehă;
- studiul limbii materne pentru minoritățile maghiară, germană, ucraineană, slovacă, rromani, sârbă, croată, cehă, turcă, rusă, poloneză, bulgară, greacă și italiană.

III.10.2. Măsuri legislative² și guvernamentale relative la nivelul de învățământ, în instituțiile administrate de minorități. Informația furnizată trebuie să se refere la aspectul

² Date de la D.R.T. și M.E.C.T.S.

lingvistic, cu precădere la existența unui învățământ în limba maternă a elevilor și la învățarea limbilor, prevăzute în politica educației

Una dintre prioritățile Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului în contextul reformelor din perioada 2004 – 2008 a fost „**Promovarea și valorificarea diversității culturale în educație**”³. În legătură cu acest obiectiv, s-au realizat următoarele:

- derularea *activităților de formare a cadrelor didactice* atât la nivel național cât și local, precum și a activităților extrașcolare și de dezvoltare comunitară prevăzute în componentele județene din cadrul proiectului PHARE 2003 și PHARE 2004 „*Accesul la educație al grupurilor dezavantajate*”;
- în planul revizuit (în iunie 2005) al *Decadei de incluziune a romilor*, ministerul și-a propus valorizarea și păstrarea moștenirii culturale române prin introducerea temelor de **prevenire și combatere a discriminării** în trunchiul comun al programei școlare. Astfel, în unele capitole din anumite programe școlare se recomandă cultivarea schimburilor și a relațiilor interetnice, interculturale;
- dezvoltarea proiectului *Predarea istoriei și educația pentru cetățenie democratică în România*. Acțiunile au vizat formarea profesorilor de istorie (100 de profesori au participat la programele de formare organizate) în contextul cetățeniei democratice, publicarea de materiale educaționale, comentarii ale surselor istorice, modalități de implementare a valorilor democratice în școli. A fost creată de asemenea, Societatea Națională a Profesorilor de Istorie - CLIO;
- continuarea proiectului *Dimensiunea europeană în predarea istoriei*, finanțat de Consiliul European, în cadrul căruia a fost dezvoltată o cercetare pentru colectarea de date istorice, crearea unei colecții de CD-uri privind sursele istorice europene și publicarea unui ghid pentru profesorii care predau istoria Europei;
- continuarea educației pe *problematica Holocaustului*, prin distribuirea de materiale auxiliare în școli, organizarea de concursuri școlare și inițierea unor cursuri de formare pentru profesori, în țară și în străinătate;
- participarea ministerului, în calitate de partener, la proiecte cu finanțare externă care promovează interculturalitatea și diversitatea în educație (parteneriat cu organizații ca Amare Roma și Romani CRIS);
- participarea la programul finanțat de Consiliul European *Imaginea celuilalt în predarea istoriei*, care se desfășoară în perioada 2006-2009 cu două componente: *Impactul islamului în societatea europeană și Aspecte controversate în imaginea celuilalt*; proiectul se va finaliza cu un manual al profesorului.

³ Guvernul României, *Raport asupra îndeplinirii prevederilor Programului de guvernare 2005 – 2008*, 2008 (www.guv.ro)

În anul 2007, la propunerea Secretarului de stat pentru învățământ în limbile minorităților naționale și pentru relații cu Parlamentul, au fost aprobate două documente importante: **Ordinul ministrului educației nr. 1528/ iulie 2007 privind promovarea diversității în educație și Ordinul ministrului nr. 1540/ iulie 2007 privind interzicerea segregării școlare a copiilor romi** și aprobarea Metodologiei pentru prevenirea și eliminarea discriminării. Ambele au fost transmise inspectoratelor școlare județene, spre a fi puse în aplicare.

În anul școlar 2008 – 2009, minoritățile naționale care au beneficiat de *unități de învățământ cu predare în limba maternă* au fost cea maghiară, germană, ucraineană, sârbă, slovacă, cehă, croată, bulgară, romă și italiană. La solicitarea comunității italienilor, la Liceul teoretic bilingv *Dante Alighieri* din București a fost înființată în anul 2007 prima clasă cu predare în limba italiană ca limbă maternă. Din anul școlar 2008-2009 au funcționat două clase cu predare în limba italiană ca limbă maternă – a V-a și a VI-a – pe lângă clasele cu profil de italiană intensiv (ca limbă modernă).

În aprilie 2008, prin **Ordinul Ministrului Educației nr. 3774**, a fost aprobată prima *programă școlară de educație interculturală* din România, destinată unui curs opțional pentru elevii majoritari și minoritari de gimnaziu, curs susținut în limba română. Programa a fost propusă de *Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare în Învățământul Preuniversitar*, fiind centrată pe elev ca subiect al procesului instructiv-educativ.

Măsurile ale MECTS împreună cu ONG și alte instituții

- **Concursuri, proiecte, programe, campanii** (2006 – 2011) centrate pe problematica privind lupta împotriva discriminării în domeniul educației:

- **Olimpiade școlare** (până la etapa națională) finanțate de MECTS pentru: limba maghiară maternă, limba și literatura maghiară, limba germană maternă, limba slovacă maternă, limba ucraineană maternă, limba rromani maternă, limba turcă maternă, limba rusă maternă, limba sârbă maternă, limba cehă maternă, limba croată maternă. În perioada 2006-2011 au avut loc un număr de 10 olimpiade școlare pentru elevii aparținând minorităților naționale.
- **Concursuri naționale** finanțate de către MECTS. În anul școlar 2011-2012 s-au organizat 19 concursuri naționale pentru minoritatea maghiară (Concursul de Limbă și cultură maghiară, de literatură, de ortografie, de recitare, de matematică, de istorie, de teatru, interdisciplinare, sportive, etc.), pentru minoritatea rromă (Concursul național școlar de istoria și tradițiile rromilor, Concursul de creație literară în limba rromani „Ștefan Fuli”, etc.) și Concursul național școlar „Diversitatea” (anual, ianuarie – decembrie: 290 persoane în faza finală, 900 persoane în faza de masă). De asemenea, menționăm că toate minoritățile naționale participă la activități legate de lupta împotriva discriminării organizate în cadrul școlilor, la nivel local, dar și la nivel județean.

- **Grădinițe estivale** premergătoare clasei I, după modelul oferit de megaprogramul strategic “Toți la grădiniță!, Toți în clasa I!”. În 2010 și 2011, 8400 de copii rromi au beneficiat de acest program. Programul a fost gândit ca o „a doua șansă” pentru copiii între 5-8 ani, care nu au frecventat niciodată grădinița. Programul a fost desfășurat în 420 de comunități dezavantajate (aproximativ 10 localități din fiecare județ) și a fost inițiat de MECTS, având ca partener Fundația Ruhama din Oradea.
- **Cursuri de recuperare școlară** gen „A doua șansă” (anual, în jur de 5000-7000 de adolescenți, tineri și adulți, din care 60% rromi).
- **Programele naționale SDS** și de sprijinire a liceenilor, în conformitate cu noua Lege a Educației Naționale nr. 1/2011;
- **Locuri distincte pentru copiii rromi la admiterea în licee** la diferite specializări (anual, au fost admiși între 2800 – 3400 elevi la cl. a IX-a pe astfel de locuri);
- **Locuri distincte pentru tinerii rromi la admiterea în facultăți** (de la 420 de locuri anuale - în anii 2005, 2006, 2007 - în anul universitar 2009-2010 au fost acordate și ocupate de tinerii rromi 492 de locuri distincte, la admiterea 2010-2011 au fost prevăzute 555 locuri, iar pentru admiterea în anul universitar 2010-2011- un număr de 611 locuri, la toate universitățile de stat).

Curriculum național a adăugat în cadrul ariei curriculare *Om și societate*, disciplinele: *Educația interculturală* (la nivel gimnazial) și *Istoria minorităților naționale* (la nivel liceal), care pot fi studiate opțional la diferite clase în funcție de oferta școlii. Pentru ambele discipline, în 2008, au fost elaborate programe școlare de către specialiștii Institutului de Științe ale Educației. Acestea s-au bazat pe Ordinul Ministrului Educației nr. 1528/18.07.2007 cu privire la promovarea diversității în educație, Cartea albă a dialogului intercultural, adoptată de Consiliul Europei în mai 2008, precum și Recomandarea Consiliului Europei nr. 15/ 2001 cu privire la predarea istoriei. Din 2008 există și un manual pentru profesorii care predau *Istoria minorităților naționale*. Acest material auxiliar, a fost elaborat în colaborare cu DRI în cadrul campaniei *Anul european al dialogului intercultural*.

Centre universitare din țară au introdus cursuri de formare inițială a studenților sau de masterat și doctorat pentru profesioniști în domeniul educației interculturale. Astfel de cursuri se țin în special la facultăți de pedagogie, psihologie, științe ale educației, sociologie și altele. Cele mai cunoscute sunt cele de la Universitățile Iași, Timișoara, Cluj, București (Catedra UNESCO pentru schimburi interculturale și interreligioase), Sibiu.

ONG-uri au promovat drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale și-au ales educația interculturală ca temă predilectă. Între acestea au derulat proiecte reușite și inovative Institutul Intercultural Timișoara, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală (Cluj), Asociația *Divers* (Tg. Mureș), Centrul Regional PER (București și Tg. Mureș), Centrul *Educația*

2000+ (București), Liga *Pro Europa* (Tg. Mureș), Asociația *Prosper ASE* (București), Euro Ed (Iași), filiala asociației studențești AIESEC România etc.

Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI) este o componentă a Guvernului României și susține programe interculturale, organizează evenimente în zonele multietnice ale României precum: programe educaționale, concursuri pentru elevi, seminarii, conferințe, sesiuni de formare pentru elevi, profesori și jurnaliști, filme documentare despre problemele romilor, târguri de carte, reuniuni de lucru interministeriale, manifestări culturale și academice etc.

Obiectivele acestor programe au fost următoarele:

- promovarea educației ca element esențial de susținere a diversității și dialogului intercultural sub toate aspectele sale;
- rolul central al media în promovarea principiului egalității și înțelegerii reciproce;
- dezvoltarea atitudinilor de respect pentru diversitatea etnică, culturală și religioasă;
- formarea și exersarea abilităților de comunicare interculturală și de relaționare, în vederea pregătirii participanților de a lua parte activă la viața socială, precum și a formării lor profesionale;
- acomodarea cu importanța acceptării diversității lingvistice și de opinii;
- achiziționarea de cunoștințe noi și exersarea gândirii critice.

DRI a realizat activități precum:

- **Formarea profesorilor** pentru a include componenta interculturală în predarea disciplinelor umaniste precum istoria sau educația civică; pentru a sesiza legătura strânsă dintre educația pentru cetățenie democratică și educația interculturală, precum și pregătirea programei pentru cursul opțional de *Educație interculturală* pentru gimnaziu (aprobată prin Ordinul nr. 3774/ 22.04.2008 al Ministrului Educației).
- Acest document vizează valorizarea pozitivă a diversității culturale românești de către cei tineri. El structurează în jurul următoarelor **teme integratoare**: originea și așezarea minorităților pe teritoriul României, elemente identitare, istoria minorităților și evoluția relațiilor cu alte comunități, contribuția la patrimoniul general și local, percepții reciproce în imaginarul colectiv.
- **Seminarul** *Educația interculturală și cetățenia democratică în școli* (10 – 15 august 2008) a fost organizat în colaborare Institutul Intercultural Timișoara și cu Centrul Regional Project on Ethnic Relations. Aici, autorii, reprezentanții inspectoratelor școlare, cadrele didactice și ONG-urile specializate au dezbătut noua **programă** în scopul extragerii unor concluzii practice referitoare la predarea în școli a cursului opțional de *Educație interculturală*.
- **Campania** *Anul european al dialogului intercultural* a fost gestionată de Comisia Europeană. Participarea României la campanie a fost coordonată de Centrul de Consultanță pentru Programe Culturale Europene și a fost reflectată în pagina web

www.dialog2008.ro, conectată la www.dialog2008.eu. În această campanie, DRI împreună cu British Council România, Institutul Francez, Biroul de Informare al Parlamentului European, Institutul Intercultural Timișoara, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, Centrul Regional PER, Centrul *Educația 2000+* au desfășurat proiecte în zona educației non-formale, dar și formale.

DRI a colaborat cu Secretariatul *Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare* din cadrul Consiliului Europei, cu Reprezentanța Comisiei Europene la București, cu Biroul de Informare al Consiliului Europei la București, cu MECTS, cu Centrul de Consultanță pentru Programe Culturale Europene, cu Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, cu Centrul Regional *Project on Ethnic Relations*, cu Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, cu Institutul Intercultural Timișoara, cu membri ai comunității academice din România etc.

IV. Mijloacele folosite în vederea sensibilizării diferitelor autorități din țară față de aceste instrumente și pentru a elimina obstacolele întâlnite. Scurtă evaluare a eficacității mijloacelor utilizate și principalele provocări pentru asigurarea egalității de șanse în educație

Până în prezent, nu a fost realizată o evaluare detaliată a eficacității măsurilor din această arie. Principalele arii de intervenție prin care obstacolele curente pot fi depășite și care pot face posibilă dezvoltarea unei strategii integrate de informare sunt:

- identificarea principalelor categorii de actori/autorități și a nevoilor de informare din perspectiva Convenției/Recomandării;
- dezvoltarea unor conținuturi relevante pornind de la rezultatele analizei de nevoi, adaptate caracteristicilor diferiților actori instituționali;
- identificarea principalelor canale și mijloace de informare ce pot fi utilizate în această arie;
- identificarea instituțiilor publice de la nivel național, județean și local cu responsabilități directe în promovarea strategiei, monitorizării și evaluării acesteia;
- identificarea resurselor necesare și a diferitelor surse de finanțare.

Printre cele mai importante provocări cu care se confruntă în prezent sistemul de educație pentru a promova egalitatea de șanse în materie de educație se numără:

- lipsa unor date statistice de detaliu privind caracteristicile diferitelor categorii de copii și tineri în risc de excluziune și a nevoilor de asistență;
- insuficienta colaborare a instituțiilor cu responsabilități în colectarea și analiza de date statistice relevante pentru identificarea principalelor categorii de beneficiari ai sistemelor de educație și formare aflate în risc de excluziune;
- lipsa unor rapoarte de impact care să indice eficacitatea și eficiența măsurilor curente de sprijin pentru categoriile vulnerabile de elevi;
- lipsa de resurse pentru aplicarea unor măsuri integrate de sprijin pentru categoriile vulnerabile de elevi, în special în cazul contribuțiilor autorităților locale;
- insuficienta valorizare/promovare a intervențiilor cu impact asupra copiilor și tinerilor în risc de excluziune și a condițiilor de succes;
- insuficienta fundamentare a politicilor care promovează egalitatea de șanse pe date statistice relevante.

Principalele arii de intervenție prin care obstacolele pot fi depășite sunt:

- elaborarea unor mesaje non-discriminare, pornind de la nevoile identificate în cadrul unor anchete relevante (de ex, Barometrul de opinie);

- dezvoltarea unui parteneriat strategic al autorităților din domeniul educației cu reprezentanții mass-media;
- dezvoltarea unor programe de formare la nivelul inspectoratelor Școlare județene a personalului cu responsabilități în comunicare și informare;
- inițierea/sprijinirea unor campanii naționale de sensibilizare, în parteneriat cu actorii non-guvernamentali, care să promoveze mesaje non-discriminare cu ajutorul unor canale complexe de comunicare: campanii radio-TV, presă scrisă, campanie on-line, caravane etc.
- promovarea programelor și proiectelor de succes care promovează principiile non-discriminării la nivel local.

Acțiuni menite să ducă la sensibilizarea publicului față de principiile non-discriminării și egalității de șanse în materie de educație consacrate de Convenție și Recomandare. Activități ale Comisiei Naționale în vederea promovării Convenției/Recomandării și a suscitării unei dezbateri referitoare la chestiunile determinante privind drepturile enunțate în aceste instrumente.

- Activități legate de *Ziua Non-violenței în Școală*;
- *Ziua Limbii Materne* - la stația de metrou Unirii 1, elevii au avut plăcuțe cu îndemnul "Limba mea este umanitatea" în limbile română, rromanes, turcă, maghiară, arabă, hindu, chineză etc.;
- *Ziua Internațională a Copilului - 20.11.2011* - a fost organizat la Palatul Copiilor un Festival artistic prin care elevi români, rromi și ai altor minorități au prezentat dansuri și cântece în limba maternă, în prezența reprezentanților Comisiei Naționale de Combatere a Discriminării, IROO, organizațiilor non-guvernamentale de profil, elevi și profesori, dar și părinți;
- *Mărtisorul Toleranței* - cu participarea elevilor și profesorilor din București, a avut loc la Sala de Festivități a Ministerului Administrației și Internelor, în organizarea comună a CNR UNESCO și a Mal;
- *Seminarul "Să învățăm să trăim împreună"*, 4-7 sept. 2012, București, bazat pe cunoașterea diversității culturale, profesionale și modalități de atenuare a unor acte de violență fizică sau de limbaj.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVA

Balica, M., Fartușnic, C., Horga, I. et ali. (2004). *Perspective asupra dimensiunii de gen în educație*. Institutul de Științe ale Educației, UNICEF, București: Editura MarLink

Cuciureanu, M. (2011). *Punți de trecere între învățământul tradițional și cel bazat pe modele pedagogice alternative în sistemul românesc de învățământ*, I.S.E., București.

Guvernul României, (2008). *Raport asupra îndeplinirii prevederilor Programului de guvernare 2005 – 2008*.

Harda, Ș.I., Ionescu, M., (2006). *Deceniul de Incluziune a Romilor 2005-2015*, București, Guvernul României și Agenția Națională pentru Romi.

Jigău, M. (coord.), (2006). *Program pilot de intervenție prin sistemul Zone Prioritare de Educație*, Buzău, Ed. Alpha MDN.

MECTS, (2010). *Raport asupra Stării sistemului național de învățământ*, București.

*** *Campania Globală pentru Educație – ediția 2011*

*** *Campania Globală pentru Educație – ediția 2012*

*** *Campania Hai la școală! (2011-2012)*

*** *Deceniul de incluziune a romilor 2005-2015*

*** *Istoria minorităților naționale din România*, Editura Didactică și Pedagogică R.A., 2008, lucrare colectivă inițiată de Asociația Divers și coordonată de un colectiv de istorici.

*** *Metodologia privind organizarea Programului „A doua șansă pentru învățământul primar”*

*** *Planul național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale (PNAinc) 2002-2012*

*** *Programul „A doua șansă pentru învățământul primar” (2005-2006)*

*** *Programul de incluziune socială în România (2005)*

*** *Programul pilot de intervenție prin sistemul Zone Prioritare de Educație (ZEP) (2002-2007)*

*** *Programul Școala după școală (SDS)*

*** *Proiectul Eu și Altul – în viața privată. Educația pentru o egalitate de gen (2002-2003)*

*** *Proiectul Participarea elevilor, un mod de a trăi democrația (2005-2006)*

*** *Proiectul strategic Toți la grădiniță, toți în clasa I (2007-2013)*

*** *Strategia Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor 2001-2010*

*** *Strategia Națională pentru protecția, integrarea și incluziunea socială a persoanelor cu handicap În perioada 2006 – 2013*

Constituția României, 2003

Legea educației naționale nr.1 / 2011

Legea 272/ 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 557 din 23/06/2004.

Legea 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 301 din 8.05.2002.

Legea nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 193 din 21.03.2002.

Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 11 din 08.01.2007.

Legea nr. 122/2006 privind azilul în România, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 428 din 18/05/2006.

Legea 87/2006 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 75/2005 privind asigurarea calității educației, modificată prin OUG 102/2006, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 334 din 13/04/2006.

NOTĂ nr. 30159/17.02.2012

Ordonanța de Guvern nr. 137/2000 actualizată privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată în Monitorul Oficial nr. 99 din 8.02.2007.

ORDIN nr. 5571 din 7 octombrie 2011 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a învățământului preuniversitar alternativ

ORDIN nr. 5349 din 7 septembrie 2011 privind aprobarea Metodologiei de organizare a Programului „Școala după școală”

ORDIN privind modificarea OMECTS 4072/2011 pentru aprobarea procedurii de colectare a datelor și informațiilor în vederea evaluării universităților și programelor de studii cu scopul clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii

Site-uri selective:

www.anr.gov.ro

www.cedu.ro

www.cdep.ro

www.edu.ro

www.salavaticopii.ro

www.tehne.ro

www.unicef.ro